

справу спасіння людства. На нашу думку, служіння конкретному народу є водночас і служінням Богу.

Насамкінець згадаємо й про дві небезпеки, на які натякає нам біблійна оповідь про Вавилонську вежу: 1) людство може залишитися розпорошеним і знищеним завдяки його різномовності й неможливості порозумітися; 2) людство може стати одномовним (світоглядно монологічним), тобто зазіхнути на божественний статус й підійти до кінечного стану самовизначення (забутися у самоті незапитуваності Іншим). Сучасний міжконфесійний богословський діалог з точки зору світського релігієзнавця може убезпечити людство, зокрема й український народ, від обох трагічних наслідків Вавилонського градобудівництва.

4. Імпорт релігійних потоків і національно-релігійні традиції в Україні

Державна незалежність, проголошення демократичного шляху розвитку і європейського вибору, прагнення інтеграції до європейських структур і бажання з часом стати членом Європейського Союзу перетворили Україну на відкрите суспільство. Втім ця відкритість ще не означає, що в Україні наявна розвинена демократія, відкрита влада, сформоване громадянське суспільство, існує верховенство права, гарантовано обстоюються права і свободи людини. За таких умов будь-яке форсування демократичних перетворень задля досягнення високого рівня розвитку демократії тягне за собою більше негативу, ніж робить Україну справді демократичною державою. Так, з одного боку, сильна посттоталітарна інерція, а з іншого — нерозвинута демократія ознаменують той факт, що європейські демократичні цінності впроваджуються методом їх формального переймання на рівні декларацій, аніж мають реальні впровадження в українському соціумі.

З огляду на 20 років нашої незалежності можна констатувати, що Україна так і не стала ні справді незалежною, ні тим паче українською. Скоріше, ми маємо державу, яка в національному (та й частіше в політичному) сенсі є надто подібна до УРСР: де-юре вона українська, а де-факто антиукраїнська; де-юре національна, а де-факто інтернаціональна в радянському сенсі цього слова з домінуванням проросійських настроїв в їх імперсько-православних та шовіністично-необільшовицьких вираженнях; де-юре самостійна, незалежна, суверенна держава, а де-факто — щось на зразок колонії в межах «русского мира».

«...Не правильно було б говорити, що в Україні відсутня ідеологія взагалі, - слушно зазначає В. Карпенко. - Вона є, але – не українська, а часто – антиукраїнська. Під прапором нібито демократії, плюралізму і свободи слова поле суспільної свідомості засівається зернами явного українофобства,

громадськості нав'язуються в науковоподібній формі такі антиукраїнські старі й новітні міфи, як «теорія» єдиної колиски для трьох слов'янських народів, недержавності (і нездатності до державності) української нації, неможливості існування України без Росії, спільного євразійського простору, ідея двомовності тощо».⁷⁷

Маючи закріплену на рівні Конституції ідею про те, що «жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов'язкова» (Стаття 15), в такий спосіб українці отримали без- чи поза-ідеологічну державу — а відтак державу *не-національну*, державу *не-свою*, *не-українську*. Впродовж цих 20 років, як і в радянський час, влада прагне гальмувати розвиток української мови та культури, а українська національна ідея в той чи інший спосіб отримує якщо не засудження, як ворожа ідеологія, то, принаймні, нею нехтують, відверто зневажають. Таким чином, в українському національно-державному та етнокультурному вираженнях Конституція України, на превеликий жаль, не працює. Вона не захищає передусім права українців як державотворчої нації, а значить свідомо обминає сферу їхнього культурного і духовно-релігійного буття, нехтує сферою традицій та звичаїв, не бере до уваги особливості українського національного світогляду.

Ні Конституція України, ні будь-які інші чинні акти Української держави не етнізують термін «українська нація». Якщо точніше, то вони допускають подвійне його тлумачення: з одного боку, української нації в етнічному сенсі як спільноти осіб – «українців за національністю» (етнічне тлумачення нації утвердилося за часів СРСР, науковці та ідеологи якого послуговувалися відповідними підходами праць В. Леніна та Й. Сталіна), а з іншого боку, української нації (українського народу) в сенсі громадянському, політичному. Саме останнє, європейське розуміння пропонується впровадити як норму вітчизняного законодавства. Таке розуміння допускає передусім преамбула Конституції України.⁷⁸ «Верховна Рада України від імені *Українського народу — громадян України всіх національностей*⁷⁹, виражаючи суверенну волю народу, спираючись на багатовікову історію українського державотворення і на основі здійсненого *українською нацією, усім Українським народом* права на самовизначення ... приймає цю Конституцію — Основний Закон України».

Керуючись поняттями про «українську націю» чи «український народ» як спільність «громадян України всіх національностей» в паспорті громадянина України, на відміну, скажімо, від того ж паспорта громадянина СРСР, зникла графа «національність». Категорія «українець» в нинішній

⁷⁷ Карпенко Віталій. Антиукраїнські тенденції в українській державі. Відсутність державної ідеології // Українське життя в Севастополі: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrlife.org/main/karp/without.html>

⁷⁸ Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про Основи державної етнонаціональної політики»: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.textreferat.com/download-12029.html>

⁷⁹ Тут і далі курсив наш.

Україні постає вихолощеною від етнічного наповнення, уособлює «інтернаціональний» (чи радше — необільшовицький) зміст політичного поняття нації, що саме по собі означає, що Україна в етнокультурному сенсі (і з огляду на титульну націю як державоутворюючу моноетнічну більшість), є й справді, так би мовити, державою «європейського типу». Це доводить, що європейський (євроатлантичний) вектор розвитку України передбачає не тільки проведення економічних реформ, подальший розвиток інститутів демократії в їх європейському розумінні та вираженні, але й водночас (і передусім) дотримання чинних європейських цінностей.

В європейському сенсі бути толерантним в політиці чи громадському житті сьогодні подається чи не як найвище благо, як норма міжлюдських стосунків, ознака здорового демократизму. Незважаючи на той факт, що традиційно толерантність означає доброзичливе, терпиме ставлення до чогось чи когось, бо ж її основою є відкритість думок, пошанування прав та свобод інших, за сучасних умов її (толерантності) розуміння зводиться до пасивно-нейтральної позиції щодо навколишніх подій, до терпимого ставлення до всіх і вся, в тому числі навіть до порушення прав людини, світоглядних маніпуляцій та розпусти. Тому нині те, що може порушувати загальнолюдську мораль, заперечувати сферу культурного буття, принижувати гідність і честь людини (і передусім в етнічному сенсі), нав'язування чужих світоглядних норм, традицій чи звичаїв, культурна експансія одного народу проти іншого мусить сприйматись толерантно, тобто «пасивно-схвально». Однак подібна поведінка немає нічого спільного з ідеєю справжньої толерантності — скоріше, це вияв якогось мазохізму, якоїсь безмовної терпимості, покірливого (навіть рабського) ставлення до довколишнього світу — це фальшивка, лже-толерантність. Саме в такому викривленому вигляді ідею толерантності обстоює сучасна Європа. Європейців все активніше призвичаюють до думки, що особистість мусить бути вільною, її самореалізація не повинна обмежуватись в будь-якій формі жодними табу, оскільки в протилежному разі буде чинитися свавілля і обмеження волі людини.

Натомість справжня «толерантність» є поняттям суто національним і позначає терпимість до прояву людьми своєї самобутності, але лише тією мірою, якою це не виходить за рамки характерної для даної країни національної духовності, культури, моралі і звичаїв. Іншої «толерантності» в принципі існувати не може, бо «толерантне» ставлення до порушення загальноприйнятих норм бодай в одиничному випадку, бодай до однієї людини чи цілого народу, автоматично виправдовує «нетолерантність» по відношенні до всіх інших. Не можна міряти однієї міркою всіх, бо ж так можна дійти до абсурду, оскільки часто те, що є нормальним і природним в культурі одного народу, категорично неприйнятне в іншого.

Ідея сучасної західної толерантності перебуває в одному запрягу з ідеєю глобалізму, є одним з її (і чи не головним) атрибутів. Як глобальна культура новітнього часу немає нічого спільного з етнічною чи національною культурою, бо ж в ній (глобальній культурі), насамперед, немає місця для

особистості, для конкретного «Я», не заважаючи вже на те, що вся її суть звільнена від притаманних для звичайної культури стрижнів — вона немає ні етнічного коріння (попри те, що частково спирається на окремі етнічні, здебільшого зовнішні, виразники окремих конкретних культур), ні часу і місця свого походження, ні історії, так само й ідея сучасної західної толерантності існує сама по собі, з одного боку, поза людиною, традиційними загальнолюдськими цінностями, правами та свободами, а з іншого боку, вона обстоює культ Людини як культ вседозволеності і аморальності. Як і глобальна культура, подібна толерантність є підробкою, зумовленою прагненням технічно й інформаційно розвинутих суспільств підпорядкувати менш цивілізовані, але культурні держави й етноси, зробивши людину в етнічному плані «ніякою», а у світоглядному — залежною, перетворивши її безмовний, бездумний і піддатливий інструмент глобалізму.

Таким чином, «відкритість» європейського суспільства, на якій свого часу наголошував К. Поппер⁸⁰, невідконтрольність індивіда суспільству, довершили в абсурд справу гуманізації Європи — знецінили саму ідею європейської демократії, ідею людської гідності, сферу її суспільного й етнокультурного буття, поставили в ніщо саму Людину. Теза К. Поппера про «відкрите суспільство» для західної цивілізації виявилася вірною рівно до навпаки, бо ж, спекулюючи на цій «відкритості», перемогло не воно, а якраз «його вороги». Концепції особистої свободи, почуття власної гідності, свободи слова, загальних прав людини, релігійної терпимості, недоторканності особистого життя, приватної власності, вільного ринку, рівності, правової держави, прозорості уряду, обмежень на державну владу, верховної влади народу, самовизначення нації, освіченої і розумної державної політики — це і надбання західної цивілізації, і водночас, на превеликий жаль, причини її сучасного занепаду. Західне суспільство виявилось не готовим до сприйняття цих ліберальних цінностей, вони були засіяні на ментально непридатний ґрунт і відтак були реалізовані у викривленому егоїстично-утилітарному та прагматично-індивідуалістичному смислі, що, зрештою, й призвело до тієї ситуації, яку ми називаємо кризою сучасної західної чи європейської цивілізації. Між тим, саме лібералізм сьогодні є однією з провідних ідеологій у світі, саме його як певний ідеал обстоює глобалізаційний рух.

Тут слід наголосити, що говорячи про негативи в обстоюванні лібералізму з його ідеями плюралізму, індивідуалізму, толерантності і політкоректності ми не виступаємо проти, бо ж альтернативою тут може бути ще більше зло, ніж те, що зараз має Європа — тоталітаризм, диктат держави і, як наслідок, безправ'я особистості. Ми лише зауважуємо на факті викривленого впровадження ліберальних цінностей, «розгнужданому» розумінні індивідуальних прав і свобод, що має місце в сучасному західному світі. Йдеться про те, що західна культура стала культурою не просто *відкритою*, а *незахищеною* до зовнішніх ментальних загроз, позбавленою духовного імунітету, в етнічному плані універсальною, навіть

⁸⁰ Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. В 2-х т. – К., 1994.

космополітичною, що позначилося на тому, що практично всі сфери буття (в тому числі й релігійна) вивільнилися від усталених стереотипів, опинилися винесені за межі традиційних уявлень, традиційного знання. Захід втратив головне — мету і сенс життя. Все дедалі активніше він стає підпорядковуватися якись примарній, удаваній свободі індивіда, якимсь правам, якомусь вищому людському благу, яке насправді й благом назвати важко — так собі, надумана ілюзія, лише зверху приправлена почуттям утопічної віри в якесь вище універсальне щастя для всього людства. Показово, що це щастя, вище благо перебуває десь за межами націй і держав, поза сферами культур і традицій, словом, перебуває за світом людського буття, але шлях до реалізації якого пролягає через тотальну уніфікацію людства. В такий спосіб втрачається цілісне розуміння людської особистості, руйнуються соціально-моральні орієнтири і цінності, які можуть навчити того, хто вдивляється в них, бути особистістю і розвинути свої особистісні якості у всій повноті і красі поняття «особистість». Трансцендентна основу світу розглядається, як щось іманентне: система розуміння, прочитання світу, зведеного до самого себе, стверджується емпіризмом видимого і суб'єктивізмом задоволень, чуттєвих втіх і пороків.⁸¹

У конфесійно розмаїтому християнстві все дедалі гострішою постає проблема відсутності Бога, брак існування ідеї Бога, Бога як вищої і сталої інстанції, Бога як вищого Суду, якому є підзвітною особа і який через релігійний закон регулює особистісні й соціальні відносини, визначає добро і зло, праведність і гріх. Так чи інакше, але європейській цивілізації християнство, яке обстоює грішність людини, не потрібне. Їй треба зручне, певною мірою, – атеїстичне християнство, християнство без ідеї Бога, а відтак – без новозавітного морально-етичного закону, без заповідей як регуляторів людського життя. До речі, подібні тенденції обстоюються так званою теологією «безрелігійного», «приземленого» чи «мирського» християнства, згідно з якою людина мусить вирішувати свої проблеми сама, без втручання Бога (вперше подібна теологічна концепція була викладена німецьким лютеранським пастором Д.Бонхьоферром). І якщо подібна концепція претендує на звання християнської, то яка її тоді відмінність від ідей сатанізму, адже, по-суті, те само обстоюють й ідеологи сатанинських течій, зокрема, А.Ш.ЛаВей – засновник однієї з наймасовіших у світі сатанинських груп, відомої як «Церква Сатани».⁸²

Наприклад, сучасні, й у відомому сенсі «так звані», протестантські теологи розглядають секуляризацію нинішнього суспільства, як процес, що веде до «безрелігійної» людини і «безрелігійного» світу. Сутність їхніх поглядів зводиться до того, що, хоча в розвитку суспільства по шляху до сучасного «повнолітнього» світу дійсно відслідковується серйозне

⁸¹ Токарев А.М. Секуляризация как социальная форма десакрализации и рационализации духовной жизни: западноевропейский контекст. Автореферат дис. на соиск. науч. ст. к.филос.н. – Нижний Новгород, 2008. – С. 3-4.

⁸² Див.: ЛаВей А.Ш. Сатанинская Библия.- К., 1996.

«відпадання від Бога», тим не менше цей розвиток не належить витлумачувати, як антихристиянський. Треба, мовляв, просто зрозуміти, що за цих нових умов суспільство потребує проголошення Євангелії Христової «повному» (вважай – «нової Євангелії»)⁸³.

Подібні тенденції «примирити» християнські цінності з сучасним світом констатуються сьогодні, як здоровий демократичний плюралізм, у межах якого християнин може обирати те християнство, яке йому до вподоби, які норми віровчення якого йому вигідні, а які – ні. До речі, ці мотиви плюралізації християнства, певною мірою, співзвучні з теорією так званої «громадянської релігії», основоположником якої виступив американський соціолог Р.Белл. Згідно з вченням останнього, та чи інша людина вправі не просто обирати для себе «церкву за своїм уподобанням», а й досить довільно, за своїм бажанням слідувати традиційним християнським нормам. Зауважимо тут принагідно, що наприклад, радикалізм католицьких модерністів вивів їх за межі не лише своєї конфесії, а й християнства взагалі, підірвавши в такий спосіб у католицьких колах на довгі роки (аж до II Ватиканського собору) довіру до біблеїстики і практично Біблії взагалі.

Відтак замість концентрованих релігійних традицій виникає плюралістичне поле розмиті релігійності, квазірелігійного, релігійного синкретизму, окультизму, нової релігійності, які проникаючи в культурно «чужий», ментально невластивий для себе простір, вступають в гостру конкуренцію, а то й конфлікт, з існуючими там традиційними релігіями, здебільшого з етнічно орієнтованим християнством. Говорячи словами Е. Тоффлера, ми маємо справу з «культурною експансією» культури «Третьої хвилі»⁸⁴ цивілізації. Слід підкреслити, що неорелігії як носії нетрадиційного релігійного світогляду, на відміну від традиційних релігійних систем, будучи адаптованими до умов сучасного мінливого світу, по суті, виступають провідниками таких завоювань секулярного і глобалізованого світу, як «свобода совісті» і «плюралізм цінностей», в тому числі й релігійних, постають місіонерами глобалістської ідеології як універсальної «планетарної свідомості».

⁸³ Религия и Церковь в современную эпоху. – М., 1976. – С. 128-129.

⁸⁴ Американський соціолог ділить людську цивілізацію на три «хвилі». «Перша хвиля цивілізації мала безмежну владу, населення землі можна було розділити на дві категорії - "примітивні" і "цивілізовані" народи. Так звані "примітивні народи", що жили невеликими групами і племенами і добували собі прожиток збором плодів, полюванням або риболовлю, належали до тих, повз кого пройшла сільськогосподарська революція». «Друга хвиля, в якій були народжені багато хто з нас», «це - та цивілізація, яку намагаються зберегти сьогоднішні "реакціонери" як "лівого", так і "правого" крила. Третя хвиля — це цивілізація, що надходить, цивілізація, «в якій будемо жити ми і наші діти»; саме ця — Третя хвиля — несе в собі загрозу знищення Європейської, Західної чи так званої Християнської цивілізації [Тоффлер Е. Третья волна. – М., 1999: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Toffler/_Index.php].

Втім глобалізм постає чимось більшим, ніж ідеологія, яка служить інтересам обмеженої групи людей. Якщо націоналізм говорив від імені нації, то глобалізм виступає від імені всього світу. «Його поява представляється еволюційною необхідністю — щаблем до "космічної свідомості", що охоплює не тільки Землю, але й Всесвіт. Таким чином, на кожному рівні — від економіки і політики до організації та ідеології — ми бачимо нищівної напад на оплот цивілізації Другої хвилі — державу-націю. У той само історичний момент, коли багато бідних країн відчайдушно борються за утвердження себе як нації, оскільки в минулому нація як сутність була необхідною умовою успішної індустріалізації, багаті країни, вже зробив крок за межі індустріалізації, зводять роль нації нанівець. У майбутні десятиліття слід очікувати появи нових загальносвітових організацій, здатних представляти як донаціональні, так і постнаціональні інтереси».⁸⁵

Що стосується України, то, з одного боку, обстоювання проєвропейських ліберально-демократичних цінностей, а з іншого — наявність, так званої, «керованої» демократії, створюють «плідні» умови для проникнення в український соціум ментально і культурно чужих парадигм, впровадження не просто нетрадиційних, а й напряду ворожих світоглядів. Приміром, в сучасній Україні активно обстоюються нові прозахідні розуміння прав і свобод, нові ліберальні цінності, нові світоглядні парадигми, нова мораль, нове розуміння ідеї толерантності (терпимості). І дарма, що це спричинює розбудову серед українців комплексу власної етнічної меншовартості, при звичаювання їх до тих явищ, які ще донедавна констатувалися, як щось вкрай неприйнятне, непристойне, зле; дарма, що це виступає чи не головним чинником руйнації не лише української нації, України, але й всього європейського культурно-цивілізаційного простору (процеси уніфікації та глобалізації призводить до зникнення таких понять, як етнічна культура і національна держава).

Де-юре Україна не імпортує релігійні потоки, а де-факто — наявне активне проникнення на українські терени під виглядом релігійних ідеологічно й культурно ворожих світоглядних матриць. Тут, скоріше, мова мусить йти, власне, не про «імпорт», а про «контрабанду», бо ж законодавство України не передбачає якесь легальне запозичення чи імпорт якихось світоглядних, культурних чи релігійних потоків. Втім, подібний «імпорт» притаманний не лише для України, а й (за незначним винятком) практично для всіх європейських країн.

Україна, проголосивши демократичний європейський шлях свого розвитку, водночас зв'язала себе різного роду міжнародними (і передусім європейськими) документами, що позначилося й на дотримванні чинних в межах європейського співтовариства ліберально-демократичних принципів. В цьому сенсі цілком можна зауважувати про імпорт Україною непритаманних для неї, нетрадиційних, світоглядно «чужих» парадигм, культурних матриць. В

⁸⁵ Тоффлер Э. Третья волна. – М., 1999: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Toffler/_Index.php

такий спосіб українські кордони стали відкритими і для проникнення різного роду релігійних потоків, які щодо українського, як правило, є ментально чужими, а то й взагалі ворожими. Здебільшого подібні «імпортні» релігійні рухи в той чи інший спосіб є носіями глобалізаційної ідеології і тому їх антиукраїнська налаштованість є чітко визначеною.

Проникнення до України релігійних потоків загалом здійснюється за двома напрямками — із Заходу та зі Сходу. Із Заходу імпорт пов'язаний з католицизмом і протестантизмом (неопротестантизмом), що позначається на тому, що до України під виглядом християнського віровчення потрапляють західні ліберальні цінності, ідеологія глобалізму з її ідеями уніфікації, універсалізації (космополітизації) людства, скасування етнічних поділів та національних держав і перетворення їх на єдине без-, поза-, чи над-етнічне ціле. Зі Сходу ж відчувається надто потужний вплив ісламу та російського православ'я (а насправді російсько-православного шовінізму та більшовицького інтернаціоналізму, що несе з собою під різними вивісками ідеї відновлення російської імперії — чи то під виглядом якогось «союзу православних народів», а чи ж чогось на зразок «слов'янсько-православного братства», або ж взагалі «нового ССРСР»). Підкреслимо, цей східний (євразійський, а фактично – промосковський) вектор сьогодні почасти є навіть сильнішим за західний. І незважаючи на те, що РПЦ офіційно виступає проти глобалізації, російсько-православний проект «русского мира» (відновлення «Великої Русі») є всього лише російсько-православною альтернативою західній глобалізації. Втім, чи мова йде про Захід, а чи ж про Схід, і в першому, і в другому випадках передбачається зникнення України як національної держави, а українців як народу, як нації, як культури. Іншими словами, імпорт релігійних потоків комплексно і методично привносить в Україну антиукраїнські ідеї — глобалізаційну ідеологію, західний лібералізм, принципи змалоросійщення українського народу, при чому які та чи інша конфесія намагається якимсь чином виводити на підставі євангельських норм, загальнохристиянських положень, загальнолюдської моралі.

Ідеологія глобалізму активно експлуатує сферу культури, точнісінько так само, як вона використовує і релігійну сферу, зокрема церковну, здійснюючи ставку як на окремі церкви, так і на універсальні християнські положення в цілому. Як у сфері культури замість етнічної культури нав'язується модерна глобальна культура, яка немає нічого спільного ні з етнічною, ні з національною культурою як такими, точно так і в релігійній сфері – замість християнських цінностей підсовується глобалістичний світогляд, який лише зовні обрамлений в ідею про якесь християнське вселенське братство, ідею про повернення християнства до його первісної чистоти, до реалізації витокових євангельських принципів. Як в глобальній культурі немає місця для особистості, для конкретного «Я», не зауважуючи вже на тому, що вся її суть звільнена від притаманних для звичайної культури стрижнів – вона немає ні етнічного коріння (попри те, що частково спирається на окремі етнічні, здебільшого зовнішні, виразники окремих конкретних

культур), ні часу й місця свого походження, ні історії, точнісінько так само й глобальне християнство є лише бутафорією на християнство традиційне, підробкою його світогляду, його традицій. Як глобальна культура цілком універсальна і позачасова, а отже, мінлива, безформна, еkleктична, так само і глобальне християнство, на відміну від традиційного християнства, вихолощене від головного – від оригінального християнського морально-етичного вчення, від ідеї про віру людини не лише у Всевишнього (тут слід згадати про такий різновид глобального християнства, як «атеїстичне християнство»), а й в саму себе, оскільки в глобальному християнстві віруючий не може віднайти для себе нові буттєві смисли і тому не усвідомить значущість себе як особистості і на цій підставі не зможе виступати не лише знавцем і носієм вищої істини буття, а й засобом реалізації у світі чогось більш цінного. Метою глобалізму є нівеляція сфери етнічного, спотворення християнських цінностей, моралі, руйнація християнського світогляду з тим, щоб встановити нову глобальну універсальну ідеологію з її типом нової людини «без роду і племені», без власного «Я» – людини гвинтика в механізмі об'єднаного людства.

Так, Римо-Католицька Церква витлумачує сучасні глобалізаційні процеси, як тенденції до розбудови земного «граду Божого», як реалізацію Царства Божого на Землі, тобто сприймає їх позитивно (*Caritas in Veritate*, 42). Сучасний католицизм виступає за єдине, «цільне людство», за загальнопланетарну християнську цивілізацію, в межах якої не буде поділів між людьми за державними, національними, етнічними, культурними ознаками, але «щоб були всі одно», як зауважує євангельський Ісус (Ів. 17:21). Церква ж постає, як «знак та інструмент цієї єдності» (*Caritas in Veritate*, 54).⁸⁶ Під ідеєю міжнародної солідарності, ідеєю «католицької єдності народу Божого»⁸⁷ подається той само космополітизм, інтернаціоналізм чи ще який «ізм», кінцевою метою розвитку якого є об'єднання людства в одну наднацію, одне позаетнічне суспільство, культурними виразниками якого будуть виступати саме релігійні виразники. Національні держави за таких умов розглядаються лише, як досить умовні й до того ж суто територіальні утворення. І якщо католицизм і припускає якісь етнічні чи культурні прояви у своїх межах, то вони є більше зовнішніми, аніж етнокультурними за змістом і суттю. Тут йдеться далеко не про впровадження елементів етнічних культур, а про обстоювання зовнішньої, формальної, глобалізованої культури, яка, як відомо, легко підтасовується під будь-яку етнічну чи національну культуру, бо ж використовує її суто зовнішні ознаки, водночас нехтуючи її внутрішнім світоглядно-звичаєвим осердям.

«В ХХ ст. народилося таке унікальне явище, як протестантський глобалізм. Християнська глобалізація взяла все краще і морально прийнятне з молодіжної культури і прагматичного американського експансіонізму. Протестантські церкви в певний момент розвитку суспільства стали

⁸⁶ Там само. – С. 79.

⁸⁷ *Lumen gentium*, 13.

індикатором його готовності до перетворень вбік збільшення прав і свобод громадян».⁸⁸ Сучасні протестанти загалом схвально ставляться до глобалізаційних процесів, оскільки вони надто полегшують справу євангелізації, бо ж завдяки прогресуючій уніфікації та універсалізації світу місіонери легко дістаються тієї чи іншої країни, без особливого труда вживаються в те чи інше етнічне середовище. «Євангельські церкви в усьому світі усвідомлюють, що протестантська течія, до якої вони себе відносять, універсальна за своєю природою. За рамками найрізноманітніших течій, незважаючи на роздробленість громад та організаційну аморфність, у членів різних громад складається уявлення про єдину церкву. Мільйони протестантів пов'язані між собою не лише вірою. Їхній світогляд глобальний за своєю суттю, вони відчують себе членами одного християнського світового співтовариства, яке поступово покриває собою країни і народи. ... Російський протестант в російській глибинці орієнтується на приклад своїх побратимів за вірою в Південній Кореї, в Україні, в США чи в Африці, намагаючись досягти такого ж місіонерського успіху і змусити навколишнє суспільство змінитися. ... Особливо яскраво про це згадували російські пресвітери, які в пострадянський період вперше виїжджали на Захід. Для них це був найреальнішим проявом втіленої на практиці християнської глобалізації».⁸⁹

Незважаючи та той факт, що економічні і соціальні прояви глобалізації протестантизм розуміє однозначно — як негативне явище для людства⁹⁰, тим не менше загальні тенденції до глобалізації світу (а йдеться передусім про універсалізацію, космополітизацію людства) він підтримує. На підтримку глобалізації працюють практично всі протестантські церкви, ухвали світових євангельських конгресів також передбачають на меті реалізацію цілком глобальних християнських проєктів. Так, згідно з матеріалами Лозаннського руху⁹¹, «жива демонстрація Євангелії в Церкві завжди буде протикультурною

⁸⁸ Лункин Р. Протестантизм и глобализация на просторах Евразии // Религия и глобализация на просторах Евразии. – М., 2005. – С. 124.

⁸⁹ Лункин Р. Протестантизм и глобализация на просторах Евразии // Русский архипелаг: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.archipelag.ru/geoculture/religions/Eurasia/protestantism/>

⁹⁰ «Глобалізація ... приносить із собою як вигоди, так і проблеми. З одного боку, спостерігається розширення можливостей для створення робочих місць у багатьох країнах, за більш тісні контакти і більше можливостей для розуміння багатого різноманіття культур і народів в усьому світі. З іншого боку, асиметричні відносини сил підривають перспективу міжкультурного порозуміння: сильні нації ухвалюють рішення, які впливають на менш сильні країни, які не мають права голосу в процесі прийняття рішень. ... Хоча дехто з бідного населення світу виграв від глобалізації, найбільш бідні верстви населення в даний час стали ще більш біднішими» [The Whole Church taking the Whole Gospel to the Whole World: Part One - The Whole Gospel, D, 4: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.lausanne.org/documents/twg-three-wholes.html>].

⁹¹ Лозаннський рух — це діяльне, творче співтовариство однодумців, в рамках якого керівники місій в особистих зустрічах і за допомогою Інтернет-технологій

(контркультурною — П.П.). Вона включає в себе відмову від етнічного поділу та відмову від етнічної переваги. Вона закликає до цінної біблійної практики гостинності, що означає "любов до чужих", на відміну від ксенофобії (Рим. 12:13; 1 Пет 4:9; Євр. 13:2), а також обстоювання християнського співтовариства як святкового столу відкритого для всіх». ⁹² Поділ Церкви і поділ світу учасники Лозаннського руху розуміють однаково негативно — як фактичне заперечення Євангелії, бо ж Євангелія закликає до єдності. ⁹³ «"Глобалізація" — це монументальний виклик, що досить просто презентує найбільш актуальне обличчя "світу" в наш час, а також найбільші можливості для місії і великий виклик для учнівства Церкви Ісуса Христа, з яким зіткнулися апостоли в першому столітті. Ніколи ще розуміння "вся Євангелія на весь світ через всю Церкву" не були такими близькими і (тому — П.П.) ще більш спірними». ⁹⁴ І ще: «...Глобалізація має особливе значення для християн, оскільки християнська віра є, по суті, віра глобальна. ... Християнська віра є першою по-справжньому глобальною релігією світу. ... Глобалізація є невід'ємною частиною християнської віри. ... Християнська церква була одним з великих "носіїв" глобалізації впродовж усієї історії, наприклад, місіонерське поширення Церкви першого століття, протестантські місії в дев'ятнадцятому, і охоплення всього світу Церквою сьогодні». ⁹⁵

«Протестантизм, - як зауважує М.Черенков, - виявився співзвучним глибинним інтенціям деконструктивізму і постмодерну, протиставляючи плюралізм вільних і сучасних інтерпретацій догматизму традицій-менанаррацій. Соціально-богословські доктрини протестантських церков орієнтовані не стільки на збереження традиції, скільки на її контекстуалізацію і творчий розвиток, умовою чого є практика постійного переведення мови богослужіння і священних текстів на мову сучасності». ⁹⁶ Таким чином,

розробляють і здійснюють великомасштабні проекти, пов'язані з Євангелією сучасному світу. Богословською основою плідного співробітництва служать світоглядні принципи, викладені в Лозаннському угоді. Історія Лозаннських конгресів, третій з яких відбувся в жовтні 2010 році (Кейптаун, ПАР), започаткувалася більше 30 років тому, коли в липні 1974 року 2700 осіб з більш, ніж 150 країн зібралися в Лозанні (Швейцарія) на Міжнародний конгрес «Проповідь Євангелії світові» [Кейптаун 2010: общая информация // Cape Town 2010: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.lausanne.org/ru/cape-town-2010/faq-basics.html>].

⁹² The Whole Church taking the Whole Gospel to the Whole World: Part One - The Whole Gospel, В, 4: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.lausanne.org/documents/twg-three-wholes.html>

⁹³ Там само.

⁹⁴ Guinness O., Wells D. Global Gospel, Global Era: Christian discipleship and mission in the age of Globalization // The Lausanne Global Conversation: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://conversation.lausanne.org/en/conversations/detail/10566#>

⁹⁵ Там само.

⁹⁶ Черенков М. Гуманизм и реформация. К истории изечения вопроса // Библиотека Якова Кротова: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: http://krotov.info/lib_sec/24_ch/cher/enkov.htm

протестантські церкви нині не випадково позиціюються саме, як євангельські, а не традиційні, оскільки вони подають себе, з одного боку, церквами, що є ідейно близькими до ранньохристиянських, бо ж «будь-якого разу заново і творчо виражають його універсальне провіщування в національній культурі», а з іншого боку, «сучасною мовою вимагають соціально-богословське обґрунтування у вигляді розгорнутої інтерпретаційної системи».⁹⁷ «Отже, християни опиняються в мультикультурному і полірелігійному світі, а значить повинні розуміти відносний характер своїх соціальних форм і навчитися підніматися вище за них, тому що Євангеліє має універсальне, крос-культурне значення. У світі нескінченного релігійного різноманіття християни повинні знову усвідомити не тільки свою єдиність, особливість перед обличчям войовничих нехристиянських релігій, але також свою міжхристиянських єдність».⁹⁸ Це — одна точка зору.

Згідно з іншою, глобалізація в протестантизмі витлумачується і в теологічному контексті, сотеріологічно — як знак скорого Пришестя Христа. «Аналізуючи Святе Письмо, - зазначає єпископ С. Ряховский⁹⁹, - розумієш, що, звичайно, це неминучість, що стоїть в одному ряду з іншими ознаками наближеної кульмінації Божого плану людського спасіння. Глобалізація економіки, глобалізація політики, пришестя Антихриста, - все це ланки одного ланцюга. Разом з тим, ми не говоримо про фатальність картини світу. Для нас, для віруючих, апокаліпсис — це надія, пов'язана з наближенням пришестя Христа. Ми розглядаємо глобалізацію із сотеріологічної точки зору, в якості одного зі знаків швидкого пришестя Ісуса Христа».¹⁰⁰

Між тим, сучасний протестантизм під тиском різнобічних глобальних трансформацій все більше лібералізується. «Ліберальний протестантизм, безумовно, сильно відрізняється від раннього протестантизму, який пред'являв суспільству і членам церкви набагато більш жорсткі вимоги. Лібералізм вже не вимагає від особистості суворої дисципліни у виконанні громадських і релігійних правил. Світогляд ліберального протестантизму призводить до релятивізму у відношенні цілого ряду християнських норм — допускається жіноче священство і благословляються гомосексуальні шлюби, що по суті призводить до секуляризації самої віри. А Церкви, що проповідують

⁹⁷ Там само.

⁹⁸ Черенков М. Постсоветские евангельские церкви в поисках подходящей миссиологии: глобальные тенденции и местные реалии // Ассоциация «Духовное возрождение»: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: http://asr.ru/index.php?option=com_content&task=category§ionid=1&id=11&Itemid=24

⁹⁹ Ряховський С.В. — єпископ, лідер російських християн-п'ятидесятників, голова Російського об'єднаного Союзу християн віри євангельської.

¹⁰⁰ Член Общественной палаты РФ, лидер РОСХВЕ єпископ СЕРГЕЙ РЯХОВСКИЙ о документе "Социальная позиция протестантских церквей России", а также о том, может ли священник быть политиком и как протестанты относятся к богатству // Портал-Credo.ru: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://portal-credo.ru/site/?act=news&id=80056>

ліберальні принципи все більше втрачають у чисельності. Ліберальний протестантизм є складовою органічною частиною глобалізації та процесів секуляризації, які закономірно йдуть за появою нової глобальної культури. Ліберальний протестантизм пасивно пливе за течією: прагнучи пристосуватися до мінливого суспільства та економіки, він не пропонує власного оригінального «проекту». Паралельно з секулярним світоглядом ліберальний протестантизм поширює ідеали прав і свобод людини, а також відповідальності християнина за весь світ. Парадокс полягає в тому, що саме протестантські проповідники-ліберали є одними з творців секулярної версії ідеології християнського глобалізму в західному суспільстві».¹⁰¹

Примітно, що з причин обстоювання ідеї гендерного рівноправ'я та керуючись чинним нині на Заході принципом «політкоректності» Шотландська Єпископальна Церква виступила з ініціативою перестати вважати Бога чоловіком і в розмовах не застосовувати до останнього слово «він». З огляду на це, такі слова, як «Господи», «він», «його», «йому» будуть видалені з текстів служби. Церковники мотивують подібне рішення тим, що Бог, мовляв, не входить в рамки поняття людської раси. Шотландська церква схвалила велику кількість термінів, якими Бог не буде визначатися, як чоловік. Таким чином, на благословення в кінці служби, замість нинішнього: «Отець, Син і Святий Дух» священики мусять казати «Творець, Спаситель і Святитель». Втім, незважаючи на те, що Церква ухвалила ці зміни, далеко не всі віруючі поділяють подібні нововведення.¹⁰²

Або ось: в західному протестантському середовищі надто потужним стає рух за легалізацію в церковному середовищі гомосексуалізму. А випадки укладання шлюбів між віруючими однієї статі стають не такими вже й поодинокими. Так, приміром, у грудні 2005 року у Великій Британії відбулась легалізація одностатевих шлюбів і лише за один місяць було зареєстровано більш, ніж 7000 «шлюбів» (при чому одним з перших таких «молодят» був відомий співак сер Елтон Джон). А от у жовті 2007 р. губернатор Каліфорнії А. Шварцнеггер, «на прохання громадян»¹⁰³, серед яких чимало є католиків і протестантів, підписав закон SB 777, згідно з яким в школах Каліфорнії заборонено вживати (в тому числі й на рівні книг і підручників) такі вкрай неполіткоректні слова, як «мама» і «тато», а також «чоловік» і «дружина». Ці слова вказують на статеву належність і є образливими для гомосексуалістів,

¹⁰¹ Лункин Р. Протестантизм и глобализация на просторах Евразии // Русский архипелаг: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.archipelag.ru/geoculture/religions/Eurasia/protestantism/>

¹⁰² Воскобойников А. Церковь Шотландии: Бог больше не мужчина // О Европе без политики: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://oevrope.ru/cerkov-shotlandii-bog-bolshe-ne-muzhchina-11790/>

¹⁰³ Примітно, що в Каліфорнії мешкає чимало гомосексуалістів (вони складають чималий відсоток від загального населення штату), а в Сан-Франциско знаходить свій притулок світові центри різного роду гей-товариства. З огляду на це, будь-який губернатор мусить рахуватися з тамтешніми гей-більшинами.

лесбіянок та трансвеститів. Замість них належить користуватися нейтральними словами — «батьки», «подружжя». За цим же законом хлопчики можуть користуватися жіночими туалетами і роздягальнями, а дівчатка чоловічими.¹⁰⁴

А чого варте християнство в інтерпретації маргінальної протестантської організації «Діти Бога» (Всесвітній сервіс, Кіді-Віді, Міжнародна місіонерська служба, Міністерство любові, Небесна магія, Співаючі стріли, Сім'я, Сім'я любові, Служителі Християнської сім'ї, Союз незалежних християнських місіонерських громад), яка по-своєму тлумачачи одну з наріжних ідей християнства — «Бог є любов», зводячи її зміст, по суті, до любові тілесної, до плотських втіх, легалізує в межах свого християнства груповий секс, обмін дружинами (ритуальна проституція) і нудизм. Незважаючи на те, що кількість «дітей Бога» у світі незначна (становить десь 10-15 тис. осіб), однак сама постановка такого розуміння християнства, і виходячи з того факту, що ці громади існують цілком легально, насторожує.

Ці та інші, подібні до них, приклади яскраво доводять факт, що західна цивілізація перебуває в глибокій кризі, яка зачіпає всі, без винятку, сфери людського життя. Глобальні соціальні, політичні й культурні катаклізмами ХХ століття проявили себе передусім у знеціненні чи запереченні глибинних основ Західної чи Європейської цивілізації і передусім традиційних релігійних цінностей, традиційного національного християнства, що позначилося на відриві європейця від власного етнонаціонального кореню, а втраті етнічної унікальності, культурної самобутності і в остаточному рахунку — на знеціненні притаманного для Європи інституту національних держав.

Американський соціолог П. Бергер слушно вбачає причини цієї кризи в плюралізмі. Незважаючи на те, що він говорить про кризу Церкви в Європі, його міркування цілком слушні і по відношенні до Європи загалом. «Причина кризи Церкви в Європі (і не лише Церкви, а власне, самої Європи — П.П.) — не капіталізм і вже, звичайно, не секуляризація (як часто вважають), а плюралізм, тобто втрата Церквою монополії, якою вона володіла в сфері визначення духовних цінностей і орієнтирів. ... У даному випадку плюралізм означає співіснування та взаємодія в суспільстві різних світоглядів та систем цінностей».¹⁰⁵

В цьому контексті слід згадати і про таке, непритаманне ні для раннього християнства, ні взагалі для євангельського віровчення, явище, як «теологія процвітання». Характерна здебільшого для п'ятидесятників, неоп'ятидесятників і харизматів ця доктрина наголошує, що Ісус віддав Свою владу над світом християнам, при чому вони володіють ним (і всім, що є в

¹⁰⁴ Хит-парад "Маразм Политкорректности-2007" // «ОБОЗ.ua — Обозреватель»: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.obozrevatel.com/news/2008/1/22/212774.htm>

¹⁰⁵ Berger P. McJesus, Incorporated // Sueddeutsche Zeitung am Wochenende. – № 54, 6-7.03.1999; в рус. пер. – «Церковь как предприниматель» [Див.: Бергер П. Церковь как предприниматель // Независимая газета: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: http://religion.ng.ru/people/2003-08-06/7_strategy.html]

ньому) точнісінько, як він, а то й навіть більше за нього. Відмітною рисою «теології процвітання» є вірування в те, що християнин мусить «процвітати» в усіх сферах життя. Іншими словами, справжнім християнином вважається тільки той віруючий, що став багатим, здоровим, квітучим і щасливим, словом, та людина, що, повною мірою, спромоглася бути реалізованою у цьому світі. Тільки така людина може вважатися благословенною, благодатною для Христа, а значить спасенною. В такий спосіб «життєві успіхи» такого віруючого мусять свідчити про його праведність, постають чи не головним критерієм його святості. Якщо ж віруючий таким не є, то це є доказом того, що він насправді не є християнином, є грішником. Відтак теологія процвітання — це всього лише спосіб, з одного боку, пояснити бажання окремих віруючих «любити цей світ і все, що в ньому», а з іншого боку, приховати в такий спосіб власну аморальність, виставивши її навпаки — головною чеснотою власного християнства. Багатство, влада і пихатість — ось справжня основа теології процвітання. Але чи ж не цими само речами спокушав євангельського Христа Сатана?¹⁰⁶ Тримавши на оці головні позиції теології процвітання, й сам Ісус, і його учні, і більшість перших християн, виявляється насправді були грішниками (відомо, що якась частина з них хворіла, але здебільшого всі вони були бідними¹⁰⁷).

Теологія процвітання здійснює ставку не так на вчення Кальвіна, яке базується на теології Ульфа Екмана (колишнього лютеранського пастора зі Швеції, який виявився засновником руху «Слово Життя»). У. Екман оприлюднив власне віровчення про багатство і здоров'я, яке опісля стало офіційною доктриною «Слова Життя» (а згодом — «Руху Віри» чи «Слова Віри»): справжній християнин неодмінно мусить бути багатим і здоровим (у протилежному разі християнство, яке не вчить цьому є хибним). Назагал доктрина «Слово Життя» базується на наступних положеннях: 1. «вченні про віру» (лише той, хто має сильну віру, може бути зцілений, отримати відповідь на молитву); 2. «вченні про досягнення успіху» (Бог бажає фінансового процвітання віруючим в нього); 3. «вченні про зцілення» (Бог бажає зцілити кожну людину); 4. «законі сіяння і жнив» (кожна людина може пожати те, що вона посіяла для Бога подібно до насіння, навіть якщо це стосується фінансів).

¹⁰⁶ Мт. 4; Лк. 4.

¹⁰⁷ Відомо, що перші послідовники віри в Христа не називали себе «християнами» (Дії 11:26), а були відомі, як «ебіоніти» (євр. אֶבְיוֹנִיּוֹת ('ebyōwn) – буквально «жебрак», «нужденний», «бідний», «неімущий», «убогий»). Останню самоназву християн згадує й Павло. «І пізнавши ту благодать, що дана мені, - пише він, - Яків, і Кифа, і Іван ... подали мені та Варнаві правиці спільноти, щоб ми для поган працювали, вони ж – для обрізаних, тільки щоб ми пам'ятали про *вбогих*... (τῶν πτωχῶν (від πτωχός (ptōchōs) – П.П.))» (Гал. 2:9-10). Марк Мінуцій Фелікс – християнський апологет II-III ст. – писав у своєму «Октавії»: «А що ми у переважній більшості відомі як *бідні* – це не сором для нас, а слава... Та й як може бути бідним той, хто не має нестачі, не жадає чужого, хто багатий у Богові? Скоріше, бідним є той, хто, маючи багато, домагається ще більшого» (Октавії XXXVI).

До речі про фінанси: як виявляється фінансові піраміди цілком вписуються в цю доктрину. Тут пригадується гучний скандал з київським пастором «Посольства Божого» Сандеєм Аделаджою, який на богослужіннях переконував прихожан церкви вкладати гроші в компанію «King's Capital», яка пізніше збанкрутіла, а гроші поділися невідомо куди.¹⁰⁸

Загалом тенденція уподібнення християнства до бізнесу стає все дедалі відчутнішою і з часом може бути причиною витіснення з християнства головної його суті — духу Євангелії, натомість заміни його «бізнес-планом» глобального вживання релігії Христа у світ, повного прилаштування до його потреб, запитів і цінностей (які, як відомо, у переважній більшості не є високими і тому гідними людини, а навпаки — низькими, аморальними, тваринними). Так, римо-католицький кардинал Анджело Скола (до речі, ініціатор створення у Ватикані «Папської Ради у справах Нової Євангелізації») закликає оновити парафії і церковні рухи, побороти таке явище, як уподібнення Церкви до фірми, церковних інституцій до бізнесових структур. «Часом домінує ментальність фірми і логіка підприємства, - зауважує кардинал. - Церква стає нудною і люди відходять, оскільки не відчувають, що у цієї "фірми" є щось спільне з їхнім життям».¹⁰⁹ Однак, «спільне» з життям сучасної людини можна розуміти по-різному: одні вважають, що слід тісніше наближати християнство до людини з її проблемами, потребами та світоглядними настановами, інші ж навпаки — обстоюють позицію, що християнство за жодних обставин не повинне йти на поводу у світу, мусить залишатися вірним новозавітним настановам «не бути частиною світу» та «не любити світ і те, що у світі». Що стосується католицизму, то ідея нової глобалізації розуміє «спільність» з життям людини передусім у духовному сенсі, тобто в поверненні християнству, якщо можна так сказати, колишнього статусу затребуваності, статусу актуальності Євангелії, бути чутливим до духовних запитів людей. В цьому відношенні ставка католицизму на глобалізм є одним з головних механізмів реалізації цих позицій.

На думку М.Мариновича, «головна суперечність сучасного світу, якщо говорити в філософському розумінні, полягає у боротьбі між цивілізацією та варварством. А носіями цивілізації є далеко не всі ті, хто претендує на це звання. ... Важливо, щоб з'явилися люди, які зможуть повернути суспільство в бік добра і духовного ладу. ... Християнство перейшло в культуру, причому в усій Європі. Згадаймо, як сказав білоруський президент Лукашенко, що він православний атеїст. Так могли б сказати багато європейців: «Я — секулярний католик». Це є проблема, яка відображається навіть на геополітичному рівні.

¹⁰⁸ Зазначимо тут принагідно, що спеціалісти, проаналізувавши відео та аудіозаписи проповідей С. Аделаджі, прийшли до висновку, що пастор впливав на рішення членів церкви вкладати гроші в «King's Capital» за допомогою гіпнотичних технік (наголосимо, що введення віруючого в особливий молитовний транс є доволі поширеною практикою в харизматичному русі).

¹⁰⁹ Запад нуждается в обращении в христианство // Terra Mariana: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://catholic.baznica.info/archives/5631>

Який головний аргумент мусульман, мусульманських фундаменталістів? Захід — це цивілізація зла, вони декларують принципи, але їх не дотримуються. Оце я і вкладаю у зміст вислову «автентичність християнства». Якщо християнин автентичний, то він живе відповідно до того, що декларує».¹¹⁰ Іншими словами, нова євангелізація спрямована передусім на подолання антирелігійного начала сучасної європейської культури, активних тенденцій до її дехристиянізації (і навіть християнофобії).

Натомість теологія процвітання, тлумачить «спільність» християнства з сучасною людиною, як його здатність максимально влитися у світ людини, власне, у світ — і передусім у світ чуттєвого, а не духовного буття, світ бізнесового прагматизму, підприємливого розрахунку, світ грошей, а значить світ чуттєвих втіх, грошей і влади як можливої життєвої самодостатності. «Я бажаю вам, щоб ваше життя і служіння були радикальними. Я наполягаю на цьому заради Слави Христа. Світ не прославляє Ісуса як найбільший Скарб. Здоров'я, багатство і процвітання — ось ті цінності, заради яких живуть люди. Той факт, що ми іноді використовуємо Ісуса, щоб отримати все те, до чого прагнуть і вони, зовсім ясно показує їм, що ми маємо ті ж цінності, що і вони, - і що серед цих цінностей немає Ісуса. Він є тільки вхідним квитком...».¹¹¹

Теологія процвітання є реакцією на ті пріоритети, які висунула перед членами суспільства глобалізація, на ці нові, ліберальні, цінності, нові світоглядні настанови, що притаманні для цього нового, уніфікованого людства. Але реакція може бути різною — як позитивною, так і негативною; як «за» підтримку глобалізації, так і «проти» неї. Протестанти та неопротестанти навряд можуть вважатися антиглобалістами і це вже з тієї причини, що християнство (принаймні євангельське чи новозавітне) мислило себе в межах універсального, подавало себе вселенським релігійним рухом, тобто від своїх початків було глобальним, оскільки основою християнської проповіді постає ідея християнського світу, який об'єднаний в єдину Вселенську Християнську Церкву.

У протестантизмі глобалізаційний рух проявлений у скасовуванні національних кордонів своїх церков, в об'єднанні у трансконтинентальні союзи та місії. На рівні пострадянського простору тенденція створення чогось на зразок євразійських союзів чи слов'янських місій, так чи інакше, пов'язана з відновленням колишнього радянського простору, з російськомовною і російськокультурною уніфікацією християнства і, як наслідок, русифікація культурного і державного простору «пострадянських» народів. У мережі різних міжцерковних союзів та євангельських місій реалізується універсальна суть прагнення християнства до вселенськості, тобто бути позанаціональним, але мати вплив на націю, космополітичним і водночас наддержавним, тобто глобальним. «Сьогодні весь світ переживає великі потрясіння і зміни, -

¹¹⁰ Європа потребує нової євангелізації // День. – 2010. – №220.

¹¹¹ Канлис Дж. «Наставление в христианской вере» Жана Кальвина. Букварь духовного развития: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://my.mail.ru/community/calvin.reformed./journal>

говорить Марк Андерсон – Президент руху «Заклик до всіх» Глобальної Пасторської Мережі. Разом з тим, ми бачимо безпрецедентне бажання Церкви Христової об'єднуватися і розвивати партнерство, як ніколи раніше з часів заснування церкви. Спільна відповідь Церкви на реалії сьогодення закладає міцний фундамент для надання впливу на кожна націю і на кожна сферу суспільства». ¹¹² Задля досягнення цієї мети створюються й успішно функціонують різного роду міжцерковні асоціації, які, будучи добре пристосованими до умов глобалізаційного простору, без особливих проблем проникають в ту чи іншу країну, в те чи інше національно зорієнтоване суспільство. Одним із механізмів подібних впливів може вважатися створення в 2005 році «Глобальної Християнської Мережі» (GCN) з центром у м. Атланта (Джорджія, США). ¹¹³ Ця, та подібні до неї транснаціональні євангельські інформаційні агенства, дають можливість проповідувати різними мовами мільйонам людей через радіо і телебачення і в такий спосіб формувати відповідну християнську позицію (при чому навіть там, де робити це механічно неможливо).

Протестантизм під тиском сучасних різнобічних глобальних трансформацій все більше лібералізується. У протестантизмі глобалізаційний рух проявлений у скасовуванні національних кордонів своїх церков, в об'єднанні в якісь транснаціональні союзи чи місії. На рівні пострадянського простору тенденція створення чогось на зразок євразійських союзів чи слов'янських місій, так чи інакше, пов'язана з відновленням колишнього радянського простору, з російськомовною і російськокультурною уніфікацією християнства і, як наслідок, русифікація культурного і державного простору «пострадянських» народів. У мережі різних міжцерковних союзів та євангельських місій реалізується універсальна суть прагнення християнства до вселенськості, тобто бути позанаціональним (але мати вплив на націю), космополітичним і водночас наддержавним, тобто глобальним. Відтак західні протестантські та неохристиянські місіонери, проповідуючи «вселенське християнське братство», водночас є носіями і пропагандистами постмодерної глобальної культури, зокрема процесів американської вестернізації світу, бо ж сіяють поруч з євангельським словом американські уявлення про норми демократії, справедливості та права людини.

Таким чином, із Заходу до України під виглядом релігійних віровчень проникають непритаманні для української ментальності, українського національного світогляду ідеї, а це — ідеологія глобалізму, європейський лібералізм з його викривленими поняттями про толерантність, моральність.

¹¹² В Києве стартовал Евразийский Конгресс «Призыв ко всем» // Маранафа. – 17.09.2009: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.maranatha.org.ua/cnews/r/61709>

¹¹³ Global Christian Network: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gcntv.org/v2/main/main.php>; GCN - Glorystar Satellite Systems - Free Christian Television - No Monthly Fees!: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://gcn.glorystar.tv/>

Все це постає не просто чужим, а саме ворожим для українців, бо ж призвичаює їх до чужих цінностей, привчає цуратися свого, нівелює все те, що визначає *українськість* української нації. В цьому контексті невільно пригадуються слова Великого Кобзаря: «...Чужого навчайтесь, й свого не цурайтесь». Між тим, на жаль, виходить інакше — офіційна Україна жваво вчиться чужому, переймаючи практично все і вся, що є (при чому не лише добре, а й зле) у західному світі (неначе в такий спосіб можна стати «більш європейською») й активно цурається свого, зневажає все рідне, починаючи з мови, культури і закінчуючи власною історією.

Подібна практика самозречення не проходить безкарно: ми маємо не-українську Україну, ми не маємо проукраїнської влади, Конституція України не обстоює українськість української нації, продовжується боротьба з українським націоналізмом і водночас відбувається русифікація і анти-українізація України. За такої розкладки і з такими тенденціями розвитку, якою буде наша держава років так через тридцять? — Українською? Навряд чи! Скоріше, це буде країна манкуртів — географічно-територіальне об'єднання людей без роду і племені, без власної історії, мови, культури і релігії. Те, що відбувається нині в Україні — це, по суті, подальше впровадження Сталінського плану позбавлення українців їх історичної пам'яті, «сталінсько-більшовицький» етноцид. Не дивно, що в нас почали з'являтися пам'ятники «вождю народів», а свято Дня Перемоги стало чи не державним святом «тріумфу Сталінських ідей» і компартійної ідеології, натомість такі дати, як День Соборності України, День пам'яті жертв голодоморів та політичних репресій (не говорячи вже про інші, не менш важливі пам'ятні дати) є, м'яко кажучи, непопулярними.

Так чи інакше, але наразі ми маємо країну з непередбачуваною історією, з народом, якого в різний спосіб призвичаюють до комплексу власної етнічної неповноцінності, культурної меншовартості — країну з роздвоєною свідомістю між європейським лібералізмом та російсько-православним шовінізмом, між Європою та Росією, а насправді роздертою і Заходом, і Сходом.

Все це приводить до невтішного висновку: сильна, соборна, справді незалежна і головне *українська* Україна непотрібна ні Заходу, ні Сходу — ні Європі, а ні Росії. І перша, і друга прагне бачити Україну в етнічному, етнокультурному сенсі «ніякою» і кожна по-своєму зреалізовує це прагнення: Європа через впровадження ідей лібералізму та глобалізму, викривлених понять про толерантність та політкоректність, а Росія — шляхом нав'язування Україні «малоросійської» імперської ідеології з метою втягування її в простір «русского мира».

В цьому сенсі Україна активно імпортує російську національну ідею, і як це не виглядає парадоксальним, в її антиукраїнському (малоросійському) вираженні. Провідниками і реалізаторами її є Українська Православна Церква (Московського Патріархату) — носій не лише російського (політичного) православ'я в Україні, а й водночас російської великодержавної ідеї. «У

малороссов и великороссов столь много общих черт в истории, традиции, вере, языке и культуре, не говоря уже об общем происхождении, что с точки зрения стороннего и беспристрастного наблюдателя это – только две части одного народа»¹¹⁴, - читаємо в одному числі московсько-православної газети «Мир». А в іншому вже звучить: «Поскольку малорусская народность никуда не исчезала – она просто была переименована в украинский народ, то сейчас, на фоне кризиса русско-украинских отношений, именно эту концепцию можно взять за основу».¹¹⁵ Здійснюються активні кроки з розбудови в Україні «русского мира», втягування українців в орбіту російського культурного простору, а, по суті, поступового перероблення їх на малоросів. «Поняття Російський світ має кілька взаємопов'язаних і взаємообумовлюючих один одного значень. Якщо поняття «російський» вказує на комплексний етнічний і/або цивілізаційний характер певної людської спільності, то поняття «світ» означає одночасно якусь певну територію і суспільство, яке на ній проживає. Загалом поняття «російський світ» — це поняття територіально-етнічне, оскільки буквально означає певну територію, на якій переважно проживають *росіяни, тобто східнослов'янські етноси*.¹¹⁶ Ці етноси перебувають в єдиному мовному, ментальному, культурному, релігійному, сімейно-родинному, побутовому, політичному, історичну єдність і тим самим утворюють певну цивілізаційну спільність, тобто Російський світ у цивілізаційному сенсі».¹¹⁷

«Русский мир» подається таким чином, що він, мовляв, не суперечить етнічному розвитку тієї чи іншої слов'янської нації, більше того — входження в нього допоможе їй більш повніше усвідомлювати себе. З огляду на це, РПЦ в особі Патріарха Кирила наголошує, що її Церкву не слід розуміти, як Церкву Російської Федерації, а виключно, як інтернаціональну, бо ж вона є виразником вселенського (універсального) православ'я. «Ми не Церква тільки Російської Федерації, як про це іноді говорять, російського, або великоросійського народу. Поняття «російський» в назві Церкви відноситься не до етноніму «російський», а до поняття «Русь», яке є не політичним, а скоріше духовним»¹¹⁸; «наша єдність — єдність духовного простору Святої Русі, історичної Русі, - це величезної сили цивілізаційний проект». І ще: «...Українська Православна Церква — це не Церква Російської Федерації».¹¹⁹ У нас сьогодні неросійського єпископату більше, ніж російського. Російська Православна Церква здійснює свою спасительну місію відповідно до великої традицією Вселенського Православ'я на території багатьох країн, так само, як і

¹¹⁴ Актуальная цитата // Мир.- 2005.- №18.

¹¹⁵ Возвращение малорусской идеи // Мир.- 2006.- №20.

¹¹⁶ Курсив наш.

¹¹⁷ Борозенец Т. Русский мир и РПЦ (попытка прояснения смыслов) // РІСУ. – 22 листопада 2010: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://risu.org.ua/tu/index/expert_thought/open_theme/39124/

¹¹⁸ Святая Русь – вместе или врозь? Патриарх Кирилл на Украине. – М., 2009. – С. 194.

¹¹⁹ Там само. – С. 242.

стародавні Патріархати. ... Тому, коли ми говоримо про патріотизм, ми маємо на увазі не патріотизм громадян Російської Федерації, хоча і його теж. Ми маємо на увазі патріотизм будь-якого члена нашої Церкви по відношенні до тієї держави і до того етносу, з яким він себе ототожнює. Ось цим християнський, церковний патріотизм відрізняється від націоналізму. Патріотизм завжди збалансований християнським універсалізмом. Націоналізм нічим не збалансований».¹²⁰

Отже, замість націоналізму як національному патріотизму РПЦ пропонує якийсь православний патріотизм, який є універсальним. Насправді це той само глобалізм, але, так би мовити, в російській редакції — російська модель глобалізації слов'янського простору. «Християнський універсалізм дає людині таку сильну моральну мотивацію, що його любов до свого народу, його вірність своїй державі завжди збалансована тим, що ми можемо називати загальними людськими цінностями, але не в ліберальному, а в християнському їх розумінні. Тому наш заклик до патріотизму поширюється і на Україну, і на Білорусь, і на всі інші країни – не буду їх зараз перераховувати, їх багато. Що стосується моделі церковно-державних відносин, мова йде не про моделі відносин Руської Церкви та Уряду Російської Федерації, хоча і про це теж. Може бути, що модель нам легше відпрацьовувати, тому що центр Церкви знаходиться в Москві. Але мова йде і про моделі відносин в Україні, і про моделі відносин в інших країнах, де більшість народу є православним і знаходиться під омофором Патріарха Московського».¹²¹

З метою реалізації в Україні проекту «русского мира» РПЦ підтримує ті політичні сили (і навіть ті релігійні організації), які обстоюють проросійську позицію, є ворожими щодо українського (і це незважаючи на те, що офіційно РПЦ мусить зберігати «автономію щодо світської влади», статус невтручання в політичні процеси¹²²). Так, РПЦ в особі УПЦ МП в Україні опікується такими антиукраїнськими політичними проектами, як то «Русский блок», «Русский фронт», Прогресивна соціалістична партія України, «Русько-Український Союз (РУСЬ)», Комуністична партія України, Політична партія України (Партія політики ПУТІНА), «Блок політичних партій "ЗА СОЮЗ"», Партії "Відродження" та ін. А підтримка Партії регіонів та її лідера В. Януковича, а опісля — його вже, як Президента України відома. Підтримка

¹²⁰ Там само. – С. 12-13.

¹²¹ Там само. – С. 13.

¹²² «... Церква повинна зберігати свою автономію по відношенню до світської влади. Вона повинна залишатися вільною, вона не повинна входити в політичний проект, вона не повинна підтримувати одну партію проти іншої партії, тому що вона є спільною для всього народу» [Святая Русь – вместе или врозь? Патриарх Кирилл на Украине. – С. 14]. «Церква, перебуваючи поза політичною боротьбою, не підтримуючи ні правих, ні лівих, не наполягаючи ні на одному політичному проекті, ні на іншому, просто покликана допомагати людям – в тому числі відштовхуючись від цих базисних цінностей – перетворювати світ на краще – свої душі, а разом з душами і світ» [Там само. – С. 200].

Московською Патріархією проросійських політичних сил в Україні подається, як засіб об'єднання православних росіян і українців. «За словами Патріарха, це єдність православних росіян і українців «не політична і не імперська, але це єдність у Христі...».¹²³ Однак на практиці ця єдність є якраз і політична, і ще більше імперська, і найменше стосується єдності у Христі. Бо ж чи може у світлі Євангельських істин бути щось спільне між Христом та імперським планом Росії «собиранія русских земель», між православними (а в ширшому розумінні — християнськими) цінностями і русифікацією України. І чи ж не подібні речі мав на увазі ап. Павло, коли повчав такому: «До чужого ярма не впрягайтесь з невірними; бо що спільного між праведністю та беззаконням, або яка спільність у світла з темрявою? Яка згода в Христа з белійяром¹²⁴? Або яка частка вірного з невірним?» (2 Кор. 6:14-15).

Між тим, загравання з Белійяром в РПЦ є і воно доволі явне, щоб його не помітити.

1. Так, у церкві святої рівноапостольної княгині Ольги, що в Стрельні, передмісті Петербурга, була виставлена на поклоніння ікона Сталіна.¹²⁵
2. 31 жовтня 2010 р. (тобто в день винесення тіла Сталіна з мавзолею) арт-група А.К.Т. і «крадений Хлеб» провели в Києво-Печерській Лаврі перформанс, спрямований проти тоталітарних тенденцій на пострадянському просторі. Незважаючи на те, що за задумом організаторів дійства «ікона Сталіна — це есенція тоталітаризму, злиття двох споконвічних символів рабства, батіг, який прикинувся пряником», а організатору акції художнику О.Володарському інкримінували хуліганство, сама акція викликала неприродно протилежну реакцію лаврських віруючих (і це жахливо!) — «православні парафіяни "при вигляді ікони Сталіна приходили в релігійний екстаз і починали ревно молитися"».¹²⁶
3. «У центрі Москви в храмі Святого Миколая виявлена ікона із зображенням Йосипа Сталіна. ... Недалеко від входу до церкви висить велика ікона святої Матрони Московської, а поруч – невеликі зображення, на яких відображені ключові моменти її життя. На одному з таких зображень Матрона знаходиться в компанії

¹²³ Святая Русь – вместе или врозь? Патриарх Кирилл на Украине. – С. 27-28.

¹²⁴ Белійяар, Веліар чи Веліал — одне з імен диявола; Сатана.

¹²⁵ Баймухаметов Сергей. Икона Сталина // Русский Базар. – №50(660) 11-17 декабря, 2008: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.russian-bazaar.com/article.aspx?ArticleID=13921>

¹²⁶ В Киево-Печерской Лавре художники освятили "икону" Сталина // Українські Новини. – 2 ноября 2010: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://ukranews.com/ru/news/culture/2010/11/02/30409>

Сталіна».¹²⁷

4. «Критикувати Сталіна та його діяльність - «це означає хулити Духа Святого», вважає священник Одеської єпархії УПЦ МП Георгій Городенцев Член Богословсько-канонічної комісії при Священному Синоді УПЦ МП, кандидат богослов'я, викладач Одеської духовної семінарії протоєрей Георгій Городенцев продовжує виступати на російсько-патріотичному інтернет-сайті «Руськая народная линия». Одну з таких публікацій одеський богослов назвав «Промисел Божий в діяннях Й.В. Сталіна». В ній отець Георгій Городенцев пропонує історичній науці методологію, яка «дозволяє дати уповні адекватну і правильну відповідь на багато питань, пов'язаних з особою раба Божого Йосипа, і значенням цієї особистості в історії Росії». Репресії Сталіна, роз'яснює член Богословської комісії УПЦ МП, насправді «були однією з Божих кар за зречення нашого народу від Царя Небесного і Царя земного. А Сталін був лише знаряддям цієї кари (бичом Божим — свого роду палицею, яка б'є). Тому критики Сталіна і сталінізму, вважає о. Георгій, «нагадують дії собаки, яка кусає предмет, який її б'є» ... Критикувати Сталіна і його діяльність — «це означає хулити Духа Святого, хула на Якого не проститься ні в цьому віці, ні в майбутньому», підсумовує о. Георгій, вдаючись до щедрого цитування Нового Завіту. ... Однією з причин «поваги росіянами Й.В. Сталіна» одеський богослов називає його «дуже важливе, історичне діяння». За словами протоієрея, після революції 1917 року «сама Цариця Небесна прийняла скіпетр Російської Держави, ставши Царицею Землі Російської». Як пише о. Георгій, «у нас є дуже вагомні підстави вважати, що Й.В. Сталін зрозумів це (тут йому, очевидно, і семінарська освіта допомогла). Зрозумів, що треба узгоджувати свої дії видимого правителя Росії з невидимим діянням Промислу Божого і повеліннями Цариці Небесної, тоді це правління буде успішним. Отець Георгій допускає, що «грішний раб Божий Йосип, бачачи діяння Промислу Божого у своїй долі і долі країни, покаюся, принісши «достойні плоди покаяння» (Лк. 3,8)», однак «у будь-якому випадку – чи приніс раб Божий Йосип особисте покаяння перед Богом, чи ні — історична заслуга Й.В.Сталіна полягає в тому, що він зумів в умовах атеїстичної радянської держави проводити державну політику, яка узгоджувалася з волею Божою про нашу країну і народ»».¹²⁸

¹²⁷ В центре Москвы журналисты нашли икону с изображением Сталина // Українські Новини. – 21 октября 2010: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://ukranews.com/ru/news/world/2010/10/21/29550>

¹²⁸ Ізбави нас від лукавого... // Нова Зоря. – Номер 24 (9 грудня 2010). (Також див.: Ізбави нас від лукавого... // Нова Зоря: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: http://www.novazorya.if.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=171:2010-12-20-18-42-02&catid=62:2010-12-03-10-55-45&Itemid=76).

Виявляється «богоугодник» Сталін робив Божу справу і тоді, коли чинив насильницьку колективізацію і русифікацію, і коли нищив українців голодом 1932-33 років, і коли руками НКВДистів катував, розстрілював, депортував, гноїв по сибірах, вибиваючи в такі способи з українців все, що може бодай опосередковано доводити їхню українськість, і коли нищив церкви й чинив розправи над священиками, і навіть коли перебував у товариських відносинах з А. Гітлером.

Сталін не «вождь» і тим більше не «батько народів» тодішнього СРСР, а їхній кат, в тому числі й кат українців — серійний вбивця, на «совісті» якого (точніше на її відсутності) мільйони невинно убієнних душ. І якесь залицання до Сталіна, загравання зі сталінізмом сьогодні будь-де, а тим паче в незалежній Україні — це наруга над нашими героями, нашою історією, зрештою, над нашою національною пам'яттю, нашим національним сумлінням.

Після того, як Йосип Сталін очолив рейтинг проекту «Ім'я Росії», комуністи Петербурга і Ленінградської області запропонували зарахувати його до лику святих. «Сталін — це збирач земель руських, переможець іноземців. Чому Олександр Невський канонізований, а Сталін — ні? Микола II, незрозуміло за які заслуги, зарахований до лику святих, а Сталін — ні», - зауважує лідер «Комуністів Петербурга і Ленінградської області» Сергій Малинкович. - «Офіційна церква на нашу пропозицію канонізувати вождя відповіла дуже різко і навіть грубо.¹²⁹ Думаю, їй така позиція на користь не піде. Ми вже бачимо, що всередині РПЦ є суперечності, зріє розкол. Священики малих парафій, з якими ми спілкувалися, навпаки говорять, що у парафіян користується великою повагою постать Сталіна. Тому ми й заговорили про його канонізацію і створення ікон з його зображенням». За словами Малинковича, іконописці з Ленінградської області вже намалювали чорно-білий портрет Сталіна за православними канонами. «Самі ми Сталіна, звичайно, канонізувати не можемо — це прерогатива Церкви. Але ми можемо поширювати ці зображення серед тих, для кого Сталін вже давно святий. Ми віддрукуємо близько 10 тисяч примірників і будемо поширювати їх у нашій громадській приймальні в Петербурзі. Недорого, може, по рублю. Поки зображення — скромні, чорно-білі, але я буду ставити питання на ідеологічній комісії нашої організації, щоб зробити ці ікони в кольорі», - заявив Малинкович.¹³⁰ Комуністи переконані, що з часом «з'явиться всередині РПЦ

¹²⁹ Див.: Канонизация Сталина неизбежна // Сайт «Коммунистов Петербурга и Ленобласти»: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: http://www.kplo.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=565&Itemid=5; Протоиерей Георгий Митрофанов: «Предложение канонизировать Сталина можно расценивать как проявление канонического невежества и исторического цинизма» // Русская Православная Церковь. Официальный сайт Московской Патриархии: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.patriarchia.ru/db/text/439538.html>

¹³⁰ Сталин появится на иконах // ВЗГЛЯД. Деловая газета. – 22 июля 2008: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://vz.ru/society/2008/7/22/189007.html>

течія оновлення, народна православна церква, соціально орієнтована, нетерпима до розкоші і показної побожності чиновників. Вона канонізує великого Сталіна, і це буде лише перший крок союзу національно-визвольного руху та народного православ'я. В кінці ХХІ століття іконки з образом святого Йосипа Сталіна з'являться в кожному православному будинку».¹³¹

Підіймаючи на прапор образ Сталіна, Миколи II чи князя Володимира російське політичне православ'я прагне різними способами, але єдиного — відновлення Російської імперії, однак здійснює це делікатно: тим, хто є прибічником російської монархії — обіцяє відновлення Російської імперії, а для тих, хто ностальгує за колишнім СРСР і бажає вороття сталінізму — відновлення нового Радянського Союзу, ну а більшості православним — слов'янської єдності у Христі, тобто реалізації на східнослов'янських теренах якогось «русского мира» під омофором Московського Патріарха.

Так чи інакше, але і в межах Російської імперії, і в межах оновленого СРСР, і в «русском мире» Україна (як і Білорусь) практично зникає, як національна держава, а українці — як народ, як етнос, як культура, бо ж тут реалізується проект розбудови «Великої Русі», якогось слов'янсько-православного братства чи союзу, а насправді йдеться про банальне відновлення територіальної єдності Російської імперії з її монархічно-шовіністичною ідейною домінантою і водночас необільшовицькою політичною суттю. В системі координат «русского мира» «етнонім «русский» охоплює не лише великоросів, а й українців, білорусів. Концепція «трех ветвей русского народа», як відомо, зняряддя з арсеналу дореволюційної великодержавної історіографії. Це навіть відхід від радянських підходів, які все-таки вважали Київську Русь «колискою трьох братніх східнослов'янських народів», що хоч на початку ХХ ст. і залишалися «братніми», та вже були цілком сформованими, вийшли з «колиски» і стали «дорослими»».¹³²

Слід визнати, що з розпадом СРСР лише одна РПЦ контролює весь простір колишніх царської, а опісля радянської імперій, а Патріарх Московський є його одноосібним правителем. Втім, щоб цей простір був підконтрольний йому не лише суто церковно-адміністративно, а й контролювався ним ще й політично (тобто існуючі в межах цього московсько-православного простору підпорядковувалися ще й держави і нації), українцям (і білорусам) підсовується доктрина «русского мира». «Особливого значення набуває сьогодні «зовнішня» політика Патріарха, що реалізувалася в намірі зосередитися на відносинах з Україною і Білоруссю. Саме на цьому, *справді доленосному для росіян*¹³³ напрямку Кирило має намір дати відсіч претензіям Константинополя визнати помісної православної церкви Україні. Незважаючи

¹³¹ Канонизация Сталина неизбежна // Сайт «Коммунистов Петербурга и Ленобласти»: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: http://www.kplo.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=565&Itemid=5

¹³² Турченко Федір. Україна і «собираение русских земель...». Сторінками «краткого курса» (Росія) історії України // День. – №94, четвер, 3 червня 2010.

¹³³ Тут і далі в цитаті курсив наш.

на підтримку переходу під константинопольську опіку з боку президента Віктора Ющенка, позиція Патріарха була чітко заявлена під час його двотижневого візиту на Україну минулого літа. Заручившись підтримкою турецького Патріарха Варфоломія, Кирило зміг як можна більш переконливо продемонструвати — автокефалія не має підтримки серед пастви і *Київ залишається «південною столицею російського православ'я»*.¹³⁴ Певно виходячи з таких російсько-православних міркувань про Київ як «південну столицю російського православ'я», а Україну як частину майбутнього «русского мира», Патріарх не забарився вже зараз змінити слова державного гімну України, викинувши з його слів фразу «нам Україну храни», змінивши її поки на «Русь Україну храни» («Боже великий, єдиний, / Русь Україну храни»). Говоримо «поки», бо ж йдучи за логікою предстоятеля РПЦ, і зважаючи на проросійські уподобання УПЦ МП, там мусить згадуватися взагалі щось про одну Русь, без згадки про Україну. Патріарх Кирило постійно наголошує, що «Київ – це південна столиця *російського* Православ'я Київ – це наш Єрусалим і Константинополь, це серцевина нашого (російського — П.П.) життя!».¹³⁵ Іншими словами, йдеться про те, що Київ неодмінно мусить бути не українським, а саме *руським*, цебто в цьому сенсі *російським* містом, а Україна — російською територією.

Примітно, що УПЦ МП, не говорячи вже про РПЦ і самого Патріарха Кирила, ні словом, ні півсловом не зауважують про захист української мови, української культури, про становлення України як національної держави. Мова йде тільки про Русь, слов'янство, руську православну духовність, російську мову, російське православ'я і про єдиний духовно-канонічний російсько-православний простір «русского мира». А все тому, що в РПЦ існує випрацьована позиція розуміння української національної ідеї (і всього, що з нею пов'язане), як «ересі», як «мазепівщини» чи «бандерівщини». «Непохитна позиція з приводу Мазепи є індикатором ставлення до України в цілому: «Русский Мир» не збирається йти на жодні поступки «українству»».¹³⁶ Таким чином, в контексті ідеології «русского мира» Україна не просто ніколи не стане українською, а й її існування як незалежної національної держави залишається під великим питанням. Швидше, це державне утворення буде за всіма ознаками і характеристиками частково «Малоросією», а частково «Новоросією» — словом, губернськими територіями в межах «руських» імперських земель.

Диякон А.Кураєв (скандально відомий «рупор» РПЦ), коментуючи позицію Патріарха Кирила щодо України зауважує: «Україна є не просто частина Російського світу або частково входить в нього, а належить до «ядра» і

¹³⁴ Цыганков Андрей. Патриарх Кирилл и собиране русских земель: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: http://community.livejournal.com/golos_ameriki/162198.html

¹³⁵ Святая Русь – вместе или врозь? Патриарх Кирилл на Украине. – С. 67.

¹³⁶ Савченко Сергей. Спасение "Русского мира" от "ереси украинства" // Політ.ua. – 08.12.10: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.polit.ua/articles/2010/12/08/rm.html>

говорить про сутність цього самого світу: «Ядром російського світу сьогодні є Росія, Україна, Білорусь», які населяють народи (російська, українська, білоруська), які «приймають російську духовну та культурну традицію як основу своєї національної ідентичності, або, принаймні, як її істотну частину». Отже, згідно з Патріархом, український народ «приймає» «російську духовну і культурну традицію як основу своєї національної ідентичності» і тому входить в Російський світ і в єдиний «духовний народ». Українці здивовані і кажуть, що у них є українська духовна і культурна традиція, яка і є основою для їхньої національної ідентичності? Це не українці, це маргінали, які божевільні і пухлина на здоровому тілі українського народу! ... Опорою Російського світу є російська культура і мова». Ви байдужі до російської культури і мови? — Це ненависть! В Україні основою єдності нації є українська мова та культура? — Це божевільня! Ви не згодні з Патріархом, коли той робить філологічне та історичне відкриття, стверджуючи що російська мова «виникла, як засіб спілкування між різними народами»? — Це метастази пухлини націоналізму паморочать Вашу свідомість! ... Ви говорите про право українців на свою власну історичну пам'ять? — Анафема! Про право українців самостійно оцінювати події історії? — Тричі анафема! ... Ви кажете, що у Вас можуть бути свої власні погляди на суспільний розвиток? — Це вимагає хірургічного втручання! ... Ви кажете, що Вам ой як не хочеться бути в російській державній традиції? А що у Вас є своя традиція творення Української держави? — Верх ненависті до Росії та важке божевільня! Ви кажете, що традиційний для Росії спосіб суспільного буття Вам не подобається і хочеться чогось свого? — Зараз диякон Кураєв придумає Вам діагноз жорсткіший!». ¹³⁷

Позиція Кураєва добре розкриває суть «русского мира»: вона не завуальована ні дипломатичними ходами про любов до українського народу Патріарха Кирила, ні позицією офіційного Кремля щодо України — її суть є антиукраїнською, її суть в тому, щоб на українських землях була Росія і задля реалізації цього для Москви підійдуть всі засоби, один з яких полягає у підтримці в Україні проросійських як антиукраїнських політичних проєктів. Більше того, Патріарх навіть готовий жертвувати своїм російським громадянством, ставши «українцем» за паспортом (і водночас «стати фігурою наднаціональною, наддержавною» ¹³⁸, тобто очевидно зректися власної російськості), аби лишень втягнути Україну в «русский мир». ¹³⁹ Патріарх Московський навіть готовий обстоювати якесь універсальне православ'я, готовий розуміти себе кимсь на зразок того, ким є Папа в католицизмі, тільки щоб проєкт «русского мира» був запущений в дію. ¹⁴⁰

¹³⁷ Кураев: ложь, замешанная на безответственности // LB.ua. – 12.05.2010: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: http://lb.ua/news/2010/05/12/43727_Kuraev_lozh_zameshannaya_na_bezo.html

¹³⁸ Святая Русь – вместе или врозь? Патриарх Кирилл на Украине. – С. 96.

¹³⁹ Там само. – С. 96, 187.

¹⁴⁰ «Чи готові політики змиритися з появою абсолютно незалежного від них духовного лідера міжнародного масштабу, рівного за статусом, наприклад, Папі

РПЦ (через УПЦ МП) не під силу здійснити глобальний проект «русского мира», бо ж, попри його декларовану суто духовну місійну суть, це, так чи інакше, є політичне завдання. Зреалізувати його можна політичними засобами і в цьому підтримка в Україні проросійських сил російським православ'ям очевидна. Утвердити «русій мир» в Україні можна виключно шляхом пониження серед населення рівня його української свідомості, шляхом його змалоросійщення та русифікації. Тому цілком зрозуміло, чому (і головне кому це вигідно!) нинішня влада в Україні свідомо робить все, щоб українська мова, українська культура де-факто не мали захисту, щоб українці знали власну історію рівно стільки і рівно так, як це буде вигідно для «старшого брата», щоб українське національне християнство вважалось єрессю, а канонем вважалось лише російське православ'я, щоб українці просто не зауважували на своїй українськості, а міркували про себе в категоріях якогось спільного слов'янського простору, якоїсь «русськості», яка у своїй основі вихолощена від таких понять, як «українець», «український».

До речі, про один з таких антиукраїнських політичних проектів, який підтримує РПЦ. Син Президента, «регіонал» Віктор Янукович привітав своїх колег по Верховній Раді України листівкою зі своєю фотографією, а також календариком. Щодо останнього, то на ньому «святковими» відзначені зокрема такі дати, як 23 лютого (колишній День Радянської армії), а головне 4 листопада — День народної єдності Росії. Водночас в календарі відсутні такі свята, як День Конституції України та День незалежності України.¹⁴¹ Коментарі тут зайві, оскільки з цього добре видно, якою справді «проукраїнською» є позиція Партії регіонів, симпатиком якої є особисто Патріарх Кирило і політичну діяльність якої активно підтримує РПЦ і УПЦ МП.

У «Зверненні голови Священного Синоду УПЦ МП Митрополита Володимира до Президента України Віктора Януковича» останній прирівнюється до князів Володимира та Ярослава Мудрого. «Знаємо Вас як людину віруючу і тому сподіваємося, що Ви будете гідним наступником справи святого рівноапостольного князя Володимира – Хрестителя Русі, святого благовірного князя Ярослава Мудрого – просвітителя і будівничого Святої Софії, гетьманів Петра Сагайдачного і Богдана Хмельницького – захисників Святого Православ'я та єдності нашого народу».¹⁴² Порівняння Віктора Федоровича з князем Володимиром доводить, що РПЦ покладає на

Римському? Готові вони поступитися частиною своєї влади заради збереження східнослов'янської цивілізації? Патріарх перші кроки в цьому напрямі зробив» [Святая Русь – вместе или врозь? Патриарх Кирилл на Украине. – С. 96-97].

¹⁴¹ У Януковича-молодшого теж трапився конфуз // Українська правда. – П'ятниця, 21 січня 2011: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2011/01/21/5816117/>

¹⁴² В УПЦ вважають Януковича гідним наступником Володимира-Хрестителя // УНІАН. – 26.02.2010: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.net/rus/news/news-364922.html>

нього як Президента України особливу місію, у важливості значення яку можна прирівняти лише до місії «хрестителя Русі» князя Володимира, а це — місію «нового хрестителя» Руси-України. Не випадково предстоятель УПЦ МП подарував В. Януковичу в день його інавгурації раритетний перстень-печатку Київського князя Всеволода, сина благовірного князя Ярослава Мудрого, яку той отримав у дар від Візантійського імператора Костянтина у 1043 році.¹⁴³

За часу президентства В. Януковича УПЦ МП, бодай неофіційно, бодай всупереч Конституції України, але обійняла статус державної Церкви в Україні, а справа русифікації (і змалоросійщення) України, яка відбувається в контексті реалізації «русского мира», набула такої «загальнодержавної» ваги, яку вона мала за російського царизму та радянської влади. Сприяння і захист московського православ'я в Україні здійснюється на державному рівні. З огляду на це, не випадково В. Янукович став першим українцем — лауреатом премії імені патріарха Олексія II «За видатну діяльність зі зміцнення єдності православних народів. За утвердження і просування християнських цінностей у житті суспільства»¹⁴⁴, а також удостоївся найвищої нагороди УПЦ МП — «Знаком відзнаки предстоятеля» під номером 001.¹⁴⁵

В межах «русского мира» українська ідея існувати не може в принципі. Вона та ідеологія «русского мира» — це взаємовиключаючі, взаємоне прийнятні речі, бо «русский мир» ґрунтується на «руській» як великоросійській ідеї, в межах якої України немає. «Імперський період пройшов, але це не означає, що такі імперські якості, як розмах, велич, комплементарність, стали нам чужими, що російська людина втратила ту "всесвітню чуйність", про яку так добре писав і говорив Ф.М. Достоевський. Тільки тепер все це не повинно превалювати в нас. Домінанта великоросійського повинна переважати в усьому: в способі життя, у державній спрямованості, в соціальній політиці, в літературі, мистецтві, філософії. І геополітичне завдання нашого часу — забезпечити гідне життя великоросів, перш за все. Тільки так ми виконаємо веління народного духу: усвідомити самого себе і бути самим собою. Отже, дух російського народу в міру свого становлення усвідомлював себе православним, потім державним, потім імперським, і нарешті, на останньому завершальному етапі, він усвідомлює

¹⁴³ Володимир подарував Януковичу перстень-печатку київського князя // УНІАН. — 25.02.2010: [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: <http://www.unian.net/ukr/news/news-364643.html>

¹⁴⁴ Рибаківа Ірина. Янукович отримав 50 тисяч доларів премії // Газета.ua. — 20.01.2011: [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: <http://gazeta.ua/index.php?id=368554>

¹⁴⁵ Вища церковна нагорода «Відзнака предстоятеля» була заснована на засіданні Священного Синоду УПЦ (МП) у травні 2010 року. Віктор Янукович став першим і поки єдиною людиною, удостоєним цієї нагороди [Церковь нагородила Януковича знаком 001 // Росбалт.RU. — 12/07/2010: [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rosbalt.ru/2010/07/12/752846.html>].

себе конкретно російським, тобто є великоросійським».¹⁴⁶ З огляду на останнє, виходить, що сучасне розуміння «російський» охоплює і такі поняття, як «православний», «державний» та «імперський», тобто тотожне за своєю суттю до поняття «великоросійський».

Тримаючи на увазі ідеологію «русского мира», справді — правильніше було б говорити не про, власне, «русский мир», а про «великоросійський» світ, оскільки у всіх тих заходах про розбудову якогось спільного слов'янсько-православного світу надто легко побачити механіку територіального і політичного відновлення Російської імперії. «Русский мир» тут займає лише статус тимчасового, такого собі, робочого поняття, одного з етапів розбудови «Великої Русі».

«Російською нацією (в оригіналі «русской нацией» — П.П.) ми називаємо політичну спільність, яка створена російським народом і яка включає в себе всі численні корінні народи, інтегровані в російську духовну, культурну і державну традицію. Росіяни (етнічні росіяни — П.П.) як народ, у свою чергу, представляють етнічну спільність, що складається з великоросів, малоросів, білорусів і русинів. ... Російська (рос. *русская* — П.П.) національна ідея повинна створити якісно новий людський матеріал, позбавивши російської людини від усіх форм смиренності, споглядальності, непротивлення і пасивності. Вона повинна перетворити кожного росіянина на згусток невичерпної енергії, що прагне всебічної, безперервної, діяльної експансії, повсюдно стверджуючи справедливість, правду і порядок. Російська ідея повинна восторжествувати в області духовних сутностей, які осягаються національною релігією. Під її ударами повинні лягти всі секти, псевдорелігії і доктрини, що роблять російську людину рабом забобонів. ... Російська ідея у вигляді пануючої ідеології державної влади в Росії, перетворить її, таким чином, в російську національну владу, в керівний орган, що послідовно і планомірно реалізує волю російської нації. Сучасній російській свідомості, яка постійно звертається до історії, щоб забезпечувати точність і доказовість свого стратегічного вибору, повинна бути чужа філософія мирного існування будь-що-будь. Тому, підсумовуючи завдання, які вирішуються російським націоналізмом, необхідно чітко усвідомлювати, що їх підсумком повинна бути імперська форма російської державності, і отже політична стратегія щодо відродження Росії не може бути нічим іншим, як реалізацією політики імперіалізму. На визнання заслуговує лише такий світ, який є результатом, продовженням і підтвердженням російської перемоги».¹⁴⁷

Однак реалізація російської імперської політики в Україні відбувається не лише через УПЦ МП та проросійські політичні проекти. Наявна опіка тих сил, які в той чи інший спосіб перебувають в опозиції до української

¹⁴⁶ Адриянов Борис. Русская идея в прошлом и настоящем: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bg-znanie.ru/article.php?nid=3305>

¹⁴⁷ Пыхтин С.П. Русская национальная идея и современность // Русский строй. Сборник статей. – М., 2003: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.netda.ru/sborniki/rustroj/rs-pihtin.htm>

національної ідеї, української держави. Показовою нацменшиною в цьому сенсі є русини. Останні, наголошуючи на власній етнічній винятковості, обстоюючи проросійські і сепаратистські настрої не відчують протидії з боку відповідних державних органів України, мають відкриту підтримку з боку органів місцевої влади та УПЦ МП і головне — мовчазну (пасивну, а значить схвальну) реакцію з боку офіційного Києва (а тоді це був ще секретаріат Президента В. Ющенка). Примітно, що Європейські конгреси підкарпатських русинів спочатку ухвалили про створення їх автономії у складі України, а коли не відчули жодної в цьому протидії з боку держави, то відверто заговорили і про утворення окремої держави — Підкарпатської Русі (Республіка Підкарпатська Русь).

Зауважимо, що маніпуляцій «русинським питанням» в історії вистачає вдосталь, але зазвичай виникає воно на хвилі ескалації різного роду антиукраїнських заходів. Так, натхненниками русинського політичного руху в Україні на початку 90-х років виступили комуністи, які втрачаючи владу та прагнучи запобігти розпаду СРСР, створювали підконтрольні їм організації. Це підтверджується публікаціями комуністичної преси Закарпаття, матеріалами сесій облради, організованими обкомом та райкомами КПУ пропагандистськими акціями. В такий спосіб комуністи очевидно прагнули не просто послабити новостворену тоді молоду Українську державу, а й вочевидь закласти в ній сепаратистську бомбу, перетворивши в такий спосіб частину України на зразок Придністров'я чи Абхазії, тобто на територію військового конфлікту, яка (територія) з часом могла б або приєднатися до Росії, а чи ж стати її протекторатом.¹⁴⁸

Сайт «Прикарпатської Русі»¹⁴⁹, а також блог русинських сепаратистів на популярному інтернет-ресурсі «LiveJournal» під назвою «Республіка Подкарпатская Русь — страна (краина) русинов на юг от Карпат» буквально рябить антиукраїнською істерією.¹⁵⁰ Приміром ось: «За всю історію існування русинського народу, калейдоскопічно змінюються режимів і суцільний ланцюга «звільнень», мабуть, не було за своїми наслідками режиму більш страшного як в останні двадцять років. Вже на зорі незалежності, «Народний рух України» (незрозуміло якого народу) визначив місце русинам – бути «галузкою великого українського народу». І не рипатися. ... Парадоксально, але навіть роки Другої світової війни для русинської культури, в порівнянні з сьогоденним періодом, були прямо «золотим віком».¹⁵¹ Зверніть увагу,

¹⁴⁸ Пустовіт Григорій. Русини: діти України, сини.Ru чи все ж Lohi.Ba? Частина II. Історія закарпатських русинів-українців: від Володимира Великого до Магочі: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.volynnews.com/ru/blogs/30/248/>

¹⁴⁹ Subcarpathian Rus' - Podkarpataska Rus. Bulletin of the Rusyn Society: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pudkarpatskar.us.eu/>

¹⁵⁰ Республіка Подкарпатская Русь — страна (краина) русинов на юг от Карпат: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://podkarpatrus.livejournal.com/>

¹⁵¹ Публікація під назвою «Исторические параллели» від 21.01.2011: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://podkarpatrus.livejournal.com/665336.html> (Також див.:

відкритим текстом зауважується, що «злотий вік» русинства, мовляв, припадає на роки нацистської окупації краю! Втім це твердження не стоїть на заваді російським та проросійським політичним та російсько-православним колам як в Україні, так і Росії підтримувати русинських сепаратистів.

До речі, «своїм прапором нова національність обрала триколон: синя, біла і червона смуги, що нагадують лідерам русинів милий їх серцю російський прапор. ... Серед лідерів русинського руху, тіньових та офіційних, після «вождя Балогі» другу сходинку впевнено зайняв отець Дмитро Сидор, славний син Московського патріархату, церкви, яка, не женучи такого батюшку в три шиї, таким чином благословляє його на всі антидержавницькі кроки. ... Президент Кучма нагородив невгамовного отця орденом «За заслуги» III ступеня. Одним словом, видно, що скромність – це не та риса, яка властива закарпатському батюшці і не та чеснота, яку він, як пастор, мав би леліяти у собі. ... отець Сидор, знаний в області як відомий українофоб, який якось навіть запрошував в Закарпаття миротворчі російські війська, щоб припинити геноцид русинського народу українською владою. Крім того, батюшка не робить секрет з того, що регулярно їздить в Білокам'яну, дає там прес-конференції, роздає інтерв'ю. В одному з них він, наприклад, стверджував, що Закарпаття – це територія Росії. А ще він відомий своїми антиукраїнськими заявами, що, наприклад, «Конституція України нелегітимна на території Закарпаття», або що назви «Україна» з наукової точки зору не існує. «Україна — це антинаукова назва, це скоріше політичний міф. Вона не може нам щось диктувати, бо ми (русини) святкуємо 90-річчя, а Україні лише 17 років», або такою «гуманною християнською» заявою: «В Україні немає жодних підстав для того, щоб називати свій Голодомор геноцидом, а от відносно русинів Київ здійснює саме етноцид». Дико таке чути з вуст священника. Але що дивуватися людині, чия діяльність, не дивлячись ні на що, фінансується Росією».¹⁵²

публікацію «Русины не знали режим более страшный по своим последствиям чем сегодняшний правящий режим Украины» від 17.01.2011: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://podkarpatrus.livejournal.com/664195.html>).

¹⁵² Пустовіт Григорій. Русини: діти України, сини.Ru чи все ж Lohi.Ba? Частина III. "Балоганна ширка" та вождь русинів отець Дмитро Сидор: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.volynnews.com/ru/blogs/30/250/>. «Журналістам потрапило повідомлення з Москви отцю Сидору від російських спонсорів: «19285 г. Москва. Мосфильмовская улица. д.40. тел. факс: +7 495 980 25 62 Исх. № 24555102008. Уважаемый господин Сидор Димитрий Димитриевич! ... Ваша заявка №667892008 от имени общественной организации \ "Ассоциация \ "Сойм подкарпатских русинов \ " на \ " поддержку и развитие русинских и русских воскресных школ Закарпатья \ ", Украина, удовлетворена. Согласно Вашей заявке, которую Вы переслали экспресс-почтой, правлением фонда \ "Русский мир \ " выделено 970 тысяч рублей. ... Отчет просим осуществлять согласно поданным формулярам и календарному плану (приложения 2, 4, 5) до 1 мая 2009 года. Также ПОВТОРНО обращаем Ваше внимание на необходимость предоставления ежемесячных отчетов до 29 числа каждого месяца. С глубоким уважением, председатель правления фонда \ "Русский

Комусь так і хочеться ще й Україну перетворити на зону бойових дій... Так, на думку лідера русинських сепаратистів — ужгородського священика УПЦ МП протоієрея Димитрія Сидора, русинський народ «після багатьох років вимог про свої права вправі зі зброєю в руках захищати свою свободу. ... "Ми звинувачуємо Київ в етноциді, в дискримінації з явними елементами геноциду, - заявив отець Димитрій. - Адже триває варварське невизнання русинського народу, його національності, заборона русинських шкіл та вивчення русинської мови. Ведуться судові переслідування за те, що русини хочуть бути такими". ... На думку священика, "міжнародним правом передбачено і силовий сценарій. Народ після багатьох років вимог про свої права вправі зі зброєю в руках захищати свою свободу. Це діюча норма. Хто сьогодні засуджує хорватів, які зі зброєю в руках воювали проти сербів? Ні, ми не збираємося воювати і йдемо дипломатичним шляхом, тому що віримо в реальність реалізації своїх прав, а нас — як мінімум 70% жителів Закарпаття. Ми "титульна нація" в області, нас близько 800 тисяч", - зазначив священнослужитель. Нагадаємо, в 2008 році закарпатські русини звернулися до Росії з проханням визнати незалежність Підкарпатської Русі від України. СБУ порушила проти Димитрія Сидора справу за посягання на територіальну цілісність і недоторканність України "».¹⁵³

А що буває тим, хто в Україні, з одного боку, розпалює міжнаціональну (і міжрелігійну) ворожнечу, хто закликає не поважати територіальну цілісність України, її Конституцію, чинне законодавство, декларує відверті антиукраїнські гасла, плюндрує українську мову, культуру, історію, а з іншого боку, тим, хто знаючи про всі ці жихливі речі або ж на все це закриває очі, або робить вигляд, що це, мовляв, прояв демократії, реалізація громадянами своїх прав і свобод? То ж що буває таким? — В Україні або нічого (повна відсутність будь-якої юридичної відповідальності), або ж на таких осіб чекають державні нагороди (традиція, яка була започаткована Президентом Л. Кучмою і яку Президент В. Ющенко практично впровадив на рівні державної традиції — щось на зразок «від України за антиукраїнську діяльність»). Так, губернатора Закарпаття Олега Гаваші, який допустив і, по суті, підтримав цю псевдоетнічну вакханалію, Президент України Віктор Ющенко своїм Указом № 1069/2008 від 21 листопада 2008 року, фактично через місяць після II Європейського конгресу підкарпатських русинів, на якому паплюжили Україну та спотворювали здоровий глузд, нагородив орденом «За заслуги» III ступеня. А після того, як на вулицях Мукачевого замайоріли три російських державних кольори, як почали ходити процесії представників Союзу

мир" В. А. Никонов. 19 октября 2008 года» [Див.: Пустовіт Григорій. Русини: діти України, сини. Ru чи все ж Lohi. Va? Частина III. "Балоганна ширка" та вождь русинів отець Дмитро Сидор: [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: <http://www.volynnews.com/ru/blogs/30/250/>].

¹⁵³ Лідер русинів грозить Києву вооруженим восстаням // Подробности. — 05 янв. 2011: [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: http://podrobnosti.ua/society/2011/01/05/744766.html?utm_source=twitterfeed&utm_medium=twitter

православних братств України, які молилися російською мовою та співали «Боже царя храни», протестували проти насильницької українізації Закарпаття та проти почергового богослужіння православних та греко-католиків у храмі в Рахові, які в руках носили портрети царя Російської імперії Миколи Другого, а також численні плакати з надписами: «За веру, царя и отечество», «НАТО – воинство Антихриста», «Нет электронному концлагерю» і т.д., Росія згадала й про етнічних росіян з Мукачевого, до яких все через русин не доходили руки і Президент РФ Медведев нагородив 3 грудня 2008 року керівника «Російського дому» з Мукачевого Раїсу Мойсей.¹⁵⁴

Ставка Кремля на русинів, на реалізацію в Україні проекту «Підкарпатська Русь» не випадкова: це одна зі складових «русского мира» Патріарха Кирила. Не випадково в «Русинському привітанні Патріарху Московському і всієї Русі Кирилу» з-поміж іншого йдеться і про таке. «Ви нещодавно побували з пастирським візитом на території Древньої Русі («Київську» придумали вчені в 19 столітті), у граді Києві, який повинен був стати «матір'ю міст руських» (згідно зі словами літописця: «так буде!»). Чи став він таким, питання інше? Сюди ж попрямували й апостольські плоди свв. Кирила і Мефодія з раніше (на 130 років) просвічених Болгарії та Карпатської Русі, які з'явилися справжньою сполучною ланкою від Візантії, як 2-го Риму, до Древньої Русі і Третьому Риму (Москви — П.П.)! І як Павлова наполегливість і працьовитість апостола слов'ян Кирила, зазвучала там Ваша натхненна проповідь про духовну єдність трьох гілок православних русів від Карпат до Камчатки. А в цей час молилася з Вашою Святістю і четверта частина Російського Світу — Карпатська ПраРусь. ... До спільної радості, Вашими працями ми бачимо зростання авторитету в суспільстві і світі Російської Православної Церкви, що сміливістю йде попереду Вас, Пастиря всієї Святої Русі — від Чопа до Аляски! Ваша Святість! Русини — справді жива частина Російського Світу!».¹⁵⁵

Не без підстав російське політичне православ'я навмисно нині разом з обстоюванням ідеї «русского мира» нав'язує замість назви «Київська Русь» іншу — «історична Русь» чи частіше «Древня Русь», щоб в такий спосіб, по-перше, сфера геополітичних інтересів російського православ'я не замикалася територією України; по-друге, в поняття Русь (і відповідно в концепцію «русского мира») «історично» були вписані й інші колишні східнослов'янські (але не киеворуські) території; а по-третє, щоб зв'язати «русский мир» з Москвою, з ідеєю про Москву як Третій Рим. Іншими словами, за такою

¹⁵⁴ Пустовіт Григорій. Русини: діти України, сини.Ru чи все ж Lohi.Ba? Частина V. Післямова: маразм сепаратизму міцнішає: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.volynnews.com/ru/blogs/30/256/>

¹⁵⁵ Русинское поздравление Патриарху Московскому и Всея Руси Кириллу, в связи с праздником Рождества и Нового года председателей всемирного и европейского конгрессов подкарпатских русинов и сойма подкарпатских русинов В. Джугана, В. Микулина и прот. Димитрия Сидора: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://podkarpatrus.livejournal.com/663218.html>

постановкою питання, Київська Русь — це, так би мовити, лише початок Русі, натомість пік її державного, геополітичного розвитку пов'язаний з Московською Руссю, тобто неодмінно з Росією. В цьому сенсі заявляти про «київськість» Русі не вигідно, оскільки у протилежному разі летить шкереберть не лише ідея «русского мира», не лише доктрина про Москву — Третій Рим, а й, власне, скасовується провідна роль у всьому цьому російського православ'я, яке до Київської Русі має відношення тільки з огляду на те, що воно є похідним від київського християнства (а наголошувати сьогодні про підпорядкованість його Київській метрополії для Москви, про якусь другорядність, духовну підпорядкованість Києву, з політичних причин не вигідно).

Виходячи з цього тому обстоюється така позиція: «...Московський Патріархат був створений після відпадання Риму, він зайняв місце в Пентархії, і в Томосі, який був виданий Патріарху Московському, значилося: «Патріарх Московський, всієї Русі і всіх північних країн», тобто всіх, що лежали на північ від Візантії. І це не підступи Москви, це еклезіологічні саморозуміння Православної Церкви!».¹⁵⁶ В політичних розкладках московського православ'я Україна є лише територією, а не справді незалежною державою, тому що говорячи про неї, в умі йдеться про Малоросію як одну з частин «історичної Русі».¹⁵⁷

Так, на відкритті IV Асамблеї Російського світу, яка проходила в Москві 3 листопада 2010 р. Патріарх Московський наголосив: «...Свого часу відомі історичні обставини призвели до применшення ролі Києва в цивілізаційному формуванні Російського світу. На довгі століття центр Русі перемістився на Північ. Тепер же історичні умови сприяють тому, щоб Київ знову став одним з найважливіших політичних і громадських центрів Російського світу. І ця роль має бути не меншою, ніж роль Москви, тому що Київ — колиска російської цивілізації. За словом древнього літописця — «матір міст *російських*».¹⁵⁸ Саме Київ зміг вперше зібрати всі *російські* землі, згуртувати різні слов'янські племена і провести християнська освіта власного народу без вогню і меча. Але ще більш важлива роль Києва полягала в тому, що він почав втілювати в *російському* житті ідеал вселенського Православ'я, результатом чого стало формування *російської* цивілізації, яка подолала всі міжплемінні чвари ... Впевнений, що сучасна Україна може продовжити цю давню київську традицію, відмітною рисою якої завжди була турбота про сильну Русь, здатну

¹⁵⁶ Святая Русь – вместе или врозь? Патриарх Кирилл на Украине. – С. 68.

¹⁵⁷ Патриарх Кирилл призвал молиться об «исторической Руси» // Русская служба новостей: [Электрон. ресурс]. – режим доступа: <http://www.rusnovosti.ru/news/127456/> (також див.: Рождественское послание Святейшего Патриарха Московского и Всея Руси Кирилла // Русские в Украине: [Электрон. ресурс]. – режим доступа: <http://www.rus.in.ua/news/3665.html>).

¹⁵⁸ Курсив наш. В рос. оригіналі тут і далі під словами на зразок «русські» стоїть «русские», а не «русские». Тому навіть на рівні вживання слів «русский» в доктрині «русского мира» простежується явно.

захищати Святе Православ'я і являти у своєму житті його вселюдський, тобто вселенський характер — бути домом для багатьох народів, а не замикатися у своїй національній келії».¹⁵⁹

Патріарх Московський, нагороджуючи предстоятеля УПЦ МП митрополита Володимира (Сабодана) орденом «Слави і Честі» I ступеню зауважив на наступному. «Кожен архієрей, який є образом Спасителя в громаді вірних, особливо ж Предстоятель, що стоїть на високій свічниці служіння, повинен в ім'я блага пасомих своїх, в ім'я збереження миру, в ім'я подолання розбіжностей людських постійно себе приносити в жертву. І ми бачимо, що є реальний результат всього того, що Ви взяли на себе як хрест Господній, і несете в останні роки: це єдність єпископату, духовенства і віруючого народу, згуртованого навколо Вас, любов благочестивого народу всієї православної Русі».¹⁶⁰ Як бачимо, про українців тут навіть не згадується, як і не говориться нічого про те, що митрополит є все ж таки главою Української Православної Церкви. Натомість у вітанні наголошується, що він є предстоятелем якогось «народу всієї православної Русі», тобто відкритим текстом підкреслюється, що українського народу як такого для РПЦ не існує, як не існує й самої незалежної Української держави. Воно й «зрозуміло», оскільки «Російський світ — це й є те середовище, духовний град, країна без меж, де можуть зберегтися пасомі. ... А отже, поки є час, треба створювати той щит і огорожу, за якою максимальна кількість людей зможе зійти на корабель порятунку — Церкву і знайти шлях до Неба. І цю роль огорожі, земного притулку і повинен виконати Російський світ з усім добрим, високим, очищувальним душу, що створено на землях нинішніх України, Росії, Казахстану, Білорусії, Молдавії. ... Ось що сам Святійший говорить про це: «Бог заснував Російську Церкву і довірив їй пастирське служіння серед народів Русі на всі часи (?! - П.П.). За виконання цього служіння Російська Церква постійно тримає відповідь перед Господом і буде судима Ним у кінці часів. ... Пробудження цивілізаційної свідомості в межах історичної Русі є сьогодні одним з найважливіших завдань. Перш за все, воно стоїть перед тими країнами, які безпосередньо зводять історію свого народу до Русі, тобто перед Білоруссю, Росією та Україною».¹⁶²

¹⁵⁹ Выступление Святейшего Патриарха Кирилла на открытии IV Ассамблеи Русского мира 3 ноября 2010 г. // Русское единство: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://rusedin.ru/2010/11/04/segodnya-nuzhno-zatevat-strukturnuyu-perestroyku-russkogo-mira-vyistuplenie-svyateyshego-patriarha-kirilla-na-otkrytii-iv-assamblei-russkogo-mira-3-noyabrya-2010-g/>

¹⁶⁰ Курсив наш.

¹⁶¹ Таксюр Ян. Русский мир Патриарха Кирилла: бояться или надеяться? // Русское единство: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://rusedin.ru/2010/12/02/russkiy-mir-patriarha-kirilla-boyatsya-ili-nadeyatsya/>

¹⁶² Таксюр Ян. Русский мир Патриарха Кирилла: бояться или надеяться? // Русское единство: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://rusedin.ru/2010/12/02/russkiy-mir-patriarha-kirilla-boyatsya-ili-nadeyatsya/>

Щодо України, то в системі подібних «еклезіологічних саморозумінь» може існувати винятково тільки РПЦ і, відповідно, підпорядкована їй УПЦ МП. Всі інші релігійні організації (в тому числі й традиційні християнські конфесії, і передусім такі православні церкви, як УПЦ КП, УАПЦ та УГКЦ) неприйнятні в принципі, є єресью. Втім тут є деякі винятки — приміром, УПГКЦ (Українська Правовірна Греко-Католицька Церква). «Зараз на Україні мало хто знає (бо це активно замовчується), - зауважує керівник Відділу України Інституту країн СНД Кирил Фролов, що уніатська церква далеко не монолітна, там з'явилася і потужно розвивається така релігійна організація, як Український синод правовірних греко-католиків, так званий Подгорецький синод... Цій організації не подобається русофобська лінія офіційної греко-католицької церкви, орієнтація України на постхристиянський Європейський союз. Багато членів організації вважають, що Україна, Росія і Білорусія повинні бути разом, оскільки Росія в їх очах — країна, що не допустила в себе ні гей-парадів, ні інших гидот, процвітаючих в Європі».¹⁶³

Стосовно інформації про «гей-паради» та «інші гидоти», які притаманні для сучасної Європи і які начебто підтримує УГКЦ, то хай це залишається на совісті тих, хто про це говорить.¹⁶⁴ Однак те, що К. Фролов подає «Подгорецький синод» (Українську Правовірну Греко-Католицьку Церкву), як релігійну організацію, яка, по суті, обстоює ідейну позицію подібну до ідеології «русского мира» Патріарха Кирила, не може не наводити на певні висновки.

Так, тримаючи на оці ситуацію з русинським сепаратизмом, який підтримують (в тому числі й фінансово) російські й проросійські політичні сили, а також РПЦ і вірна їй УПЦ МП, а тут ще й виникнення проросійськи налаштованої «Правовірної» УГКЦ (УПГКЦ), не можна не помітити, що на Західній Україні відбуваються процеси, явно зрежисовані не в Україні. Хтось надто активно взявся призвичаїти Західну Україну до малоросійської ідеї, однак здійснює це «легеньку» і «потихеньку», щоб очевидно не викликати спротиву населення (не нахрапом, як це чиниться на Сході чи Півдні України).

Примітно, що УПГКЦ мислить духовне відродження України в системі духовного відродження і Росії, й Білорусі. «Якщо якась держава сьогодні хоче вирватися з антихристівської системи антицінностей, то мусить зробити радикальний крок: прийняти Христа і Його Євангеліє як пріоритет до всіх сфер життя суспільства. Що для цього потрібно? Групу охочих людей, яким на

¹⁶³ Кирилл Фролов: «Украинцы и русские: мы принадлежим к одной поместной Матери-Церкви» // Донецкий кряж. Всеукраинская еженедельная общественно-политическая газета. [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.donkr.dn.ua/index.php/home/2414--l-r>

¹⁶⁴ «Наша Правовірна Церква, на відміну від Л. Гузара, ніколи не схвалювала гомосексуалізм, але безкомпромісно згідно Святого Письма називала його гріхом та гидотою і відкрито маніфестувала проти нього» [Різдвяний пастирський лист вірним УГКЦ // Українська Правовірна Греко-Католицька церква: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://uogcc.org.ua/ua/church/article/?article=3858>].

серці лежить правдиве добро окремих осіб і народу в цілому. Вони мусять безкорисно і витривало втілювати Божі принципи у життя суспільства. За фальшиву ідеологію тисячі людей були і є охочі жертвувати навіть своїм життям. Таке ж завзяття повинні мати і ті, хто змагається за здійснення життєвої програми Євангелії в Україні, Росії і Білорусії. ... В Росії, Україні та Білорусії ще є можливим зробити ... духовну революцію, але це вже неможливе в державах ЄС, якими заволоділа тотальна система антицінностей і смерті. В цьому році не втрачайте шанс, який Бог вам дає».¹⁶⁵

Факт появи «й активного зростання "Підгорецького синоду" — організації греко-католиків, які не сприймають русофобію офіційної УГКЦ, які вважають, що Росія й Україна повинні спільно протистояти секулярному проекту ЄС», за словами того ж К. Фролова, яскраво доводить, що існує якась «"інша Галичина", яка пам'ятає про талергофську трагедію, яка шанує пам'ять великих мовкофілов — о. Іоанна Наумовича, А. Добрянського, Д. Зубрицького та інших».¹⁶⁶ І ця «інша Галичина» (а в ширшому сенсі — «інша Західна Україна», якщо не сказати — «інша Україна») є тому «іншою», що вона є неукраїнською. Неукраїнською ж вона може бути лише на чужі — неукраїнські — гроші, обстоюючи чужий — неукраїнський — світогляд. Як справедливо зазначає Ю. Чорноморець, «самі по собі такі групи ні в Галичині, ні в Закарпатті не з'являються»¹⁶⁷, їх хтось фінансує, хтось ними опікується. А що це йде з-за меж України, то це факт.

«Отже, К. Фролов відкрито заявляє: в УГКЦ є підгорецький розкол, і він вигідний Росії! Ну а кому вигідний — той перший кандидат на підозру в ініціативі. Чому вигідний? Не лише сам факт розколу УГКЦ тішить К. Фролова, який побачив десь цілих дев'ять «єпископів» (відзначимо, не «лжеєпископів», не «так званих єпископів»). К. Фролов доповідає: підгорецький розкол — кращі друзі Росії, нічим не гірший за лідера русинів о. Д. Сидора. Вони проти всього, в чому є український інтерес: проти членства України в ЄС, проти української України. Росія в очах новоявлених москофілів-догналітів — це країна, що уникнула наслідків первородного гріха, чистота і небесне сяйво якої приваблюють погляди всього прогресивного людства. У Росії, за твердженням К. Фролова, немає «голубих» (мабуть, вони преображені в «ангелів», і тому свою любов вони називають «ангельською»), немає порнографії (мабуть, вона стала новим видом сакрального мистецтва на

¹⁶⁵ Новорічний лист політикам Росії, України та Білорусії // Українська Правовірна Греко-Католицька церква: [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: <http://uogcc.org.ua/ua/church/article/?article=3824>

¹⁶⁶ Фролов Кирилл. Приклучения Глеба Коваленко // Журнал Кирилла Фролова. Клерикализм, "политическое Православие", понимаемое как воцерковление политики: [Електрон. ресурс]. — Режим доступа: <http://kirillfrolov.livejournal.com/1155024.html>

¹⁶⁷ Чорноморець Ю. Догналіти — агенти МП? // Католицький оглядач. Інформаційний сайт порталі МСІ: [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: <http://news.christusimperat.org/dognaliti-agenti-mp>

найкращому у світі Російському ТБ), немає всієї іншої мерзоти (мабуть, в Росії настало вже Царство Боже і К. Фролов, його пророк, всім про це повідомляє). Думаємо, що догналіти використовуються Росією, що і, фактично, відкрито визнав К. Фролов. Оскільки вони не ідіоти, використовуються явно за гроші. Залишається сподіватися, що зізнання К. Фролова суттєво вплинуть на ставлення до догналітів в Україні взагалі і в УГКЦ, зокрема. Всі пошуки особливого «чистого християнства» стали не просто помилковими духовними дорогами, але і дорогою зради своїй нації і батьківщини». ¹⁶⁸ «Для РПЦ і певних політичних кіл у Росії вигідна «реформа» підгорецьких отців, наслідки якої давали б РПЦ хоча б якісь шанси відновлення її присутності в регіоні з високою релігійністю населення. Не слід забувати, що отці регулярно роблять «жести дружелюбності» в бік Москви і, напевно, це не випадково». ¹⁶⁹

«Російські націоналісти і шовіністи в Україні, що прагнуть ліквідації Української держави чи принаймні приєднання багатьох її територій до Росії, судячи зі всього, СБУ під командуванням пана Хорошковського більше не цікавлять. А це означає, що найближчим часом на Україну чекає різка активізація антиукраїнських формувань, що разом із паралізуючим впливом Партії регіонів на силові структури обіцяє «судетський варіант», себто створення цілої низки практично не контрольованих центром квазі-держав на антиукраїнській ідеологічній основі. А такий хід подій потягне за собою нові жорсткі вимоги і претензії з боку Російської Федерації, де відпрацьована ціла купа планів «декомпозиції» України, якщо говорити мовою радника Володимира Путіна екстреміста та неонациста Дугіна». ¹⁷⁰

В принципі, антиукраїнські формування в Україні вже наявні — і передусім це УПЦ МП. Достатньо бодай лише проглянути назви статей в періодиці, яка видається цією релігійною організацією та на сайтах окремих її єпархій, щоб переконатися в антиукраїнському спрямуванні її діяльності. Приміром, на офіційному сайті Одеської єпархії УПЦ МП знаходимо наступні публікації, які у своїй основі є антиукраїнськими, являють собою візирець російського політичного православ'я в Україні.

Так, у статті «Россия – Дом Пресвятой Богородицы. Выступление Высокопреосвященнейшего Агафангела, Митрополита Одесского и Измаильского, на VIII Всемирном Русском Народном Соборе» читаємо про таке (для ясності подаємо мовою оригіналу): «Главная задача Православия –

¹⁶⁸ Коваленко Гліб. Кирил Фролов підтвердив існування двох елементів "плану Патріарха Кирила для України" // Католицький оглядач. Інформаційний сайт порталі МСІ: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://news.christusimperat.org/kiril-frolov-pidtvdiv-isnuvannya-dvokh-elementiv-planu-pat>

¹⁶⁹ Бендик Мирон. Що пишуть про себе «підгорецькі отці»? // Клирос: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://klyros.org/2009/09/shho-pishut-pro-sebe-pidgorecki-otci/>

¹⁷⁰ Лосєв Ігор. Ренесанс антиукраїнських організацій в Україні // Радіо Свобода: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/2206940.html>

свидетельство истины, а историческая миссия России – быть православной державой. Таким образом, главная задача России перед всем православным миром, и перед всем человечеством вообще, состоит в свидетельстве истины и стоянии в ней. ... Третьим Римом мы называем Россию, как потенциальную хранительницу православной государственности. ... Россия и русский народ должен применить самые бескомпромиссные волевые усилия по разоблачению действий зла и для свидетельства истины. Такое служение возложено Богом на православную Россию перед всем миром. ... Чрезвычайно важно, что Русская Православная Церковь – единственная структура, которая сегодня объединяет почти все бывшее геополитическое пространство России (включая Украину, Белоруссию, Среднюю Азию, Прибалтику). Именно Церковь должна быть сегодня собирателем лучших сил народа и его духовным вождем. Только высший авторитет Церкви способен объединить многочисленные международные и внутригосударственные православно-патриотические организации. ... Мы видим, что нынешняя Россия сохраняет в себе потенциальные вселенские качества удерживающего Третьего Рима и, поэтому, сохраняет возможность его восстановления, предсказанную нашими святыми отцами. ... Украинская Православная Церковь – неотъемлемая часть Русской Православной Церкви, - является серьезной силой, связывающей Украину с Россией, препятствующей превращению Украины в антироссийское государство. Неоднократные попытки отторжения Украинской Православной Церкви от Московского Патриархата, сопровождавшиеся внешней и внутренней агрессией враждебных Православию сил, бесславно провалились. Ныне каноническое единство Русской Матери-Церкви и ее украинской паствы прочно и непоколебимо. Одесская Митрополия является оплотом Православия на юге Украины, сохраняя чистоту вероучения, оберегая и приумножая лучшие духовно-нравственные и культурные традиции русского православного бытия. ... Одесская Митрополия – неотъемлемая часть святой, великой, благодатной Русской Православной Церкви, единая частица Святой Руси. Народ Одесщины с надеждой взирает на народ могучей России, верит в ее богозаповеданную миссию – сохранение харизмы III Рима, «а четвертому – не бывать», - как сказал древнерусский старец Филофей. ... Пусть знают все народы мира, что мы – народ-богоносец, что Россия – Дом Пресвятой Богородицы. Предстательством Пречистой Богородицы, молитвами всех святых, в земле Российской просиявших, да поможет Господь Бог России!».¹⁷¹

У виступах одеського митрополита Агафангела назва «Україна» здебільшого постає під назвою «Південна Русь», «Південна Росія». Це ніяка не випадковість, як і не випадковістю є захоплення ним антиукраїнською

¹⁷¹ Россия – Дом Пресвятой Богородицы. Выступление Высокопреосвященнейшего Агафангела, Митрополита Одесского и Измаильского, на VIII Всемирном Русском Народном Соборе // Православная Одесса. Официальный сайт Одесской епархии Украинской Православной Церкви Московского Патриархата: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.pravoslav.odessa.net/articles/art1.php>

позицією визначного у свій час українофоба і великороса митрополита Володимира (Богоявленського).¹⁷² «Для нас страшно даже слышать, когда говорят об отделении южно-русской Церкви от единой Православной Российской Церкви... Не из Киева ли шли проповедники Православия по всей России? Среди угодников Киево-Печерской лавры разве мы не видим пришедших сюда из различных мест Святой Руси? Разве православные Южной России не трудились по всем местам России, как деятели церковные, ученые и на различных других поприщах и, наоборот, православные Севера России не подвизались ли также на всех поприщах в Южной России? Не совместно ли те и другие созидали единую великую Православную Российскую Церковь? Разве православные Южной России могут упрекнуть православных Северной России, что последние в чем-либо отступили от веры, или исказили учение веры и нравственности? Ни в коем случае... К чему же стремление к отделению? К чему оно приведет? Конечно, только порадует внутренних и внешних врагов. Любовь к своему родному краю не должна в нас заглушать и побеждать любовь ко всей России и к Единой Православной Русской Церкви». Такое впечатление, - підсумовує це цитування вже одеський митрополит, - что эти слова священномученика митрополита Владимира (Богоявленского) произнесены в наши дни. ... Единство церковное — это то будущее, на основании которого, верю, наша молодежь возродит единство и величие Святой Руси. И к этой миссии мы должны уже сейчас готовить молодые ростки Древа Церковного».¹⁷³

Тримаючи на увазі вищенаведені висловлювання керуючого одеського Одеською єпархією, митрополита Одеського та Ізмаїльського Агафангела (Олексія Саввіна), виникає слушне питання: чи не за антиукраїнську, антидержавну діяльність свого часу Президент В. Янукович нагородив його орденом князя Ярослава Мудрого V ступеню.¹⁷⁴ Не випадково, і саме за подібну політично-православну діяльність, що раніше цього митрополита відзначив «орденом Почёта» і Президент РФ Д. Медведєв (як зазначено в Указі, «за заслуги у зміцненні духовно-моральних традицій, дружби і співпраці між народами Росії та України»).¹⁷⁵ Зазначимо тут принагідно, що 18

¹⁷² Роки життя — 1848-1918, з яких впродовж 1915-1918 був Митрополитом Київським і Галицьким.

¹⁷³ «Церковное единство – будущее Святой Руси» Выступление на XII Всемирном русском народном соборе // Православная Одесса. Официальный сайт Одесской епархии Украинской Православной Церкви Московского Патриархата: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.pravoslav.odessa.net/articles/art3.php>

¹⁷⁴ Президент нагородив Ахметова і митрополита Одеського Агафангела орденом князя Ярослава Мудрого // Kyiv Post. – 24 серпня 2010: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kyivpost.ua/politics/news/prezident-nagorodiv-ahmetova-i-mitropolita-odeskogo-agafangela-ordenom-knyazya-yaroslava-mudrogo.html>

¹⁷⁵ Президент России. Официальный сайт. – Указ №974: О награждении орденом Почёта митрополита Одесского и Измаильского Агафангела (Саввина А.М.): [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://archive.kremlin.ru/text/news/2008/06/202627.shtml>

червня 2007 р. митрополит Смоленський та Калінінградський Кирило «за увагу та працю на благо церкви і в зв'язку з його 50-річчям» (а по суті за антиукраїнську діяльність й активне просування в Україні «русского мира») нагороджений орденом Російської православної церкви Св. князя Даниїла Московського (III ступені) одіозно відомого В. Каурова — голову Союзу православних громадян України та організації «Единое отечество», головного редактора порталу «Единое Отечество» та газети «Православный телеграф».¹⁷⁶ І незважаючи на те, що пізніше Собор УПЦ МП загалом засудив так зване «політичне православ'я», зокрема діяльність «Союзу православних громадян України» під керівництвом В. Каурова як шкідливу для Церкви¹⁷⁷, факт нагороди останнього Московською Патріархією також добре доводить, якою справді «українською» бачить РПЦ Україну в межах «русского мира».

А ось позиція митрополита Дніпропетровського і Павлоградського Іринія щодо національного. «У Бога нет деления людей по национальному, политическому или какому-то иному формальному признаку. Для Бога люди отличаются тем, что верят или не верят в Него, живут или не живут по Его закону. Но здесь, на земле, между людьми разных национальностей, разных идеологий и культур, зачастую встает некий непреодолимый барьер. ... Церковь действительно реально объединяет нас, устраняя всякое разделение и разобщение».¹⁷⁸

Яка «гармонія»... Однак Церква якось вже вибірково об'єднує людей: виходить, це тільки українцям заявляти про свою українськість — зась, а росіянам не просто можна, а треба, оскільки це Божа справа і чи не головна місія РПЦ на цьому світі. Якщо у Бога немає поділів на людей за національною ознакою, то в такому разі чому УПЦ МП в Україні так активно просуває ідеологію «русского мира», популяризує свою російськість?

¹⁷⁶ Див.: Кравець Ольга. Председатель СПГУ Валерий Кауров награжден орденом Русской Православной Церкви святого благоверного князя Даниила Московского III степени // Единое Отечество: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.otchestvo.org.ua/main/20076/1901.htm>; Бурдяк Ігор. Ще раз про "русский мир" // Народні блоги. – 6.11.2010: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.narodnapravda.com.ua/culture/4cd51737e7137/>; Невідомий Іван. Кому і як служить орденонесний митрополит // Портал Українців Одещини: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://ukrainians.od.ua/news.php?extend.594>; Релігійна панорама. – №10. – 2007. – С. 10-11.

¹⁷⁷ Див.: Фролов Кирилл. Архиерейский Собор УПЦ МП. Авторы «Справки о деятельности В. Каурова» проговорились о возможности изменения канонического статуса УПЦ Московского Патриархата // Единое Отечество: <http://www.otchestvo.org.ua/main/200712/2401.htm>; Релігійна панорама. – №12. – 2007. – С. 9.

¹⁷⁸ Слово Высокопреосвященнейшего Ириния митрополита Днепропетровского и Павлоградского в День открытия и торжественного освящения нового административного здания Днепропетровского епархиального управления УПЦ // Официальный сайт Днепропетровской епархии УПЦ: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: http://www.eparhia.dp.ua/index.php?id_catalog=45&id_position=22

Виходить що — з позиції Бога росіяни, російське, «русский мир» є єдиними винятками? — Виходить, що – так, зважаючи на такі російсько-православні періодичні видання, як то всеукраїнські газети «Русская Правда»¹⁷⁹, «Русь триединая»¹⁸⁰, «Мир», «Славянские новости»¹⁸¹, часопис «Спасите наши души», а також російські газети «Русь Державная», «Православный крест»¹⁸², «Православная газета»¹⁸³ та інші, що вільно поширюється в Україні, або такі інтернет-видання, як «Русский Мир»¹⁸⁴ та подібні до них.

Ось, що з приводу національного зауважує «Русь Державная». «Россию Господь любит. Иначе не даровал бы именно ей такое великое богатство, как русская культура. Представьте мир без русского слова. Без русской живописи мир ослепнет, без русской музыки мир оглохнет. Но враги России из уроков XX века не только ничего не поняли, но еще больше сатанеют и все еще надеются, что подчинят себе Россию. Язык русского писателя — это не язык политиков, язык дипломатов, это свидетельство о времени, которое судьбой дано писателям правдиво описать. Русская литература заняла и уже всегда будет занимать ведущее место в мире. Для православной страны понятие России особенное. У нас есть одна история: приближаться к Христу или удаляться от него».¹⁸⁵ «Наша первейшая задача — возрождение духовности и нравственности, укрепление всех традиционных, но, прежде всего, православных морально-нравственных устоев, которые для России являются государственно-образующими. Нам необходимо вернуться к традиционным, православным истокам культуры, науки и образования России. Иного пути просто не существует!».¹⁸⁶ «Русская идея — это модернизационный проект, который несет за собой всю преемственность нашей культуры, нашей цивилизации. Это понимание того, что именно православная вера в свое время дала смысл жизни каждому человеку — личный, государственный, национальный и исторический».¹⁸⁷

А це вже надто серйозна заувага. «Совершенно очевидно, что государственная идеология может быть только идеологией Российской Державности и Российского Патриотизма. Речь идёт не об узком

¹⁷⁹ Газета для соотечественников «Русская правда»: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.rus3edin.org.ua/www.rus.in.ua>

¹⁸⁰ Русь триединая: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.rus3edin.org.ua/>

¹⁸¹ Славянские новости: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://news.slavonic.org.ua/>

¹⁸² Православный крест: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.pkrest.ru/>

¹⁸³ Православная газета: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://orthodox-newspaper.ru/>

¹⁸⁴ Информационный сборник «Русский Мир» - специализированная электронная «газета» для соотечественников : [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.rus.in.ua/page/130.html>

¹⁸⁵ Великое русское слово // Русь Державная. – № 1 (175). – 2009.

¹⁸⁶ А.В. Суворов: "Мы русские. С нами Бог!" // Русь Державная. – № 2 (176). – 2009.

¹⁸⁷ Нарочницкая Наталия. Сохранит ли себя русский народ... // Русь Державная. – № 5 (179). – 2009.

национализме, которым никогда не страдала русская государственность, а именно о России, как о вселенском Царстве, России, как о Третьем Риме. Сегодня власть постоянно оправдывается, что у России нет "имперских амбиций". На самом деле **власть, наоборот, должна говорить о России, только как об Империи**¹⁸⁸, понимая под этим словом ответственность России перед Богом не только за судьбу нынешней Российской Федерации, не только за судьбу бывшего советского пространства, но и за судьбу всего мира».¹⁸⁹

Або ось: «...**Существование независимой Украины есть величайшее несчастье, прежде всего для самих украинцев. Необходимо вырвать народ из плена оранжевой пропаганды.** Народу, чувствующему, что с ними происходит что-то плохое, но при этом не понимающему, что именно и уж тем более как с этим бороться, пора раскрыть глаза на то, что Украина — оккупированная страна, где командуют люди, назначенные из-за океана, мотивация которых ничем не отличается от мотивации гауляйтера Эриха Коха. Иными словами, вся "украинская национальная гордость", которую уже столько лет с успехом эксплуатирует в своих интересах антинациональная правящая верхушка, должна быть обращена против неё. Иногда приходится слышать, что Украина — навсегда отрезанный от России ломоть. Дескать, столько уже всего перепробовали, чтобы привлечь их к себе, а они не хотят жить с нами вместе. Нет ничего более далёкого от истины, чем этот вздор. **Россия по-настоящему ещё даже не бралась за украинскую проблему**».¹⁹⁰

З огляду на останню фразу, Росії взятися «по-настоящему» за «українську проблему», треба так розуміти, що йдеться про реалізацію якогось силового варіанту в Україні. В принципі на щось подібне вказує хоча б така думка з іншої публікації цієї газети. Так, з одного боку, підкреслюється, що «великою трагедією для русских людей обернулось забвение прошлого, предательство идеалов, духовных и мирских подвигов своих предков, их нравственности, морали. Восстановление этих уникальных человеческих ценностей есть первое условие *воскрешения Святой Руси*».¹⁹¹ Втім з подальшого викладу стає видно, що під «воскресінням Святої Русі» насправді розуміється «воскресіння Росії». Читаємо далі: «Активное участие в *воскрешении России* требует от каждого русского человека не просто энергичной борьбы за достижение этой великой цели, но духовного подвига, самопожертвования. ... Не должно быть сомнения в том, что генетический код нравственности, высокой духовности, присущий русскому человеку, проявится в нем, преодолет нынешнее замутнение сознания, возродит Веру в Бога, восстановит добродетельное православное мировоззрение, создаст необходимые основы для *воскрешения России*. Дай нам Бог обрести мужество,

¹⁸⁸ Тут і далі в цитатах курсив наш.

¹⁸⁹ Мультатули Петр. Идеология Российской Державности // Русь Державная. – № 2 (176). – 2009.

¹⁹⁰ К возрождению Святой Руси // Русь Державная. – № 9 (183). – 2009.

¹⁹¹ Лемешев Михаил. Воскрешение Святой Руси // Русь Державная. – № 11 (185). – 2009.

жертвенную чистоту и вдохновиться великой целью *воскрешения Святой Руси*. ... Борьба за *воскрешение Святой Руси* и *возрождение России* как великой державы предстоит трудная».¹⁹²

У всьому цьому вищенаведеному надто цінним для нас є те, що газета «Русь державная» у популярній і водночас не в дипломатично-завуальованій формі розкриває, по-перше, ставлення до України російського православ'я, а по-друге, місце, яке їй в межах «русского мира» відводить (чи «люб'язно» надає) російське православ'я, а в ширшому розумінні офіційна Росія як «Русь Державна». Список цитувань можна було б розширити, але й так добре видно, яким бачить майбутній «русский мир» РПЦ, якою в ньому бути Україні і який зміст вкладає російське православ'я в такі тези, як «Москва — Третій Рим» та «Киев — мать городов русских».

Принагідно зауважимо, що незважаючи на антихристиянську позицію неоязичницьких рухів, деякі з них, являючись здебільшого релігійно замаскованими антиукраїнськими політичними проектами, у своїй діяльності (як це не видається парадоксальним) є носіями ідеології «русского мира». Мова передусім йде про такі російські рідновірські організації, як «Союз Славянских Общин» (ССО); «Древнерусская Инглистическая Церковь Православных староверов-инглингов»; послідовники Селідора (А.Белова), засновника слов'яно-горицької боротьби та голови Московської слов'яно-язичницької громади, а також неоязичницька спільнота неонацистського толку «Єднання всіх слов'ян» (Славянское движение «Схорон Еж Славен»)¹⁹³. Так що, коли ми говоримо про російський вектор імпорту до України релігійних потоків, мова йде не тільки про проникнення на наші терени московсько-православної ідеології (російського імперсько-православного світогляду), а й про неоязичницький варіант «русского мира». Втім, і в першому, і в другому випадках в Україні реалізується одне — антиукраїнська програма змалоросійщення українців, перетворення їх на якихось «русичів», «слов'ян» з чітко вираженою російською мовною, культурною та політичною ознакою.

«...Вибір на користь єдності Слов'ян, вибір на користь підйому великого народу. "Схорон Еж Славен" — це об'єднання тих, кому небайдужа доля Слов'янського світу, це об'єднання ініціативних, сильних духом людей, готових довести, і які доводять своїми вчинками, що ті, хто хоче назавжди поховати пам'ять про наш великий народ, глибоко помиляються. Ми готовий діяти і брати відповідальність на себе. ... Стань в авангарді слов'янського відродження!».¹⁹⁴

Як на нас, то всі ці антиукраїнські релігійно-політичні течії, всі проросійські політичні проекти в Україні забувають добру науку про українців російського монарха Петра I (а його запідозрити в якомусь українофільстві навряд чи можна). Так, виступаючи в Сенаті Російської імперії, цей

¹⁹² Там само.

¹⁹³ «Схорон еж словен» = «збір, об'єднання всіх слов'ян».

¹⁹⁴ Славянское движение "Схорон Еж Славен", Минск, Беларусь: [Электрон. ресурс]. — Режим доступа: <http://slav-pride.by.ru/movement.htm>

самодержець виголосив наступне: «Сей малороссийский народ зело умен и зело лукав: он яко пчела любодельная дает российскому государству и лучший мед умственный, и лучший воск для свечи российского просвещения, но у него есть жало. Доколе россияне будут любить и уважать его, не посягая на свободу и язык, дотоле он будет волом подъяремным и светочью российского просвещения, но коль скоро посягнут на его свободу и язык, то из него вырастут драконовы зубы, и российское царство останется не в авантаже (тобто в програші — П.П.)».¹⁹⁵ Було б над чим поміркувати, але поміркованого російського шовінізму не існує — він завжди зверхній, завжди по-імперському агресивний, завжди виключно «великорусский», при чому із значним малоросійським довіском.

Ще одним чинником, який виступає в Україні імпортером релігійних потоків є іслам (середовище українських мусульман), обсяг яких (потоків) з кожним роком стає все дедалі активнішим, сильнішим, впливовішим. З імпортом ісламської релігійності, мусульманського світогляду, традицій та звичаїв в Україні сценарій розвивається точнісінько, як за відомим китайським прислів'ям — «Сидячи на вершині гори, спостерігати за сутичкою двох тигрів», зміст якого до наступного:

«Нехай у стані ворога назріває розлад і росте невідступно смута.

Треба триматися від цього далеко і чекати, коли настане крах.

Взаємні чвари і погляди, повні ненависті,

Вірний знак того, що ворог сам себе занапастить».

А виходить так, що на фоні російсько-українського протистояння, на фоні національно-державного розбрату, відсутності державницької ідеології в Україні все ж поза належною увагою залишається іслам. Традиційно обговорюються два відомі чинники — проєвропейський та проросійський, тобто зацентровується увага виключно на двох варіантах цивілізаційного позиціонування нашої країни – на східному і на західному. У такий фокус свідомо не потрапляє мусульманський чинник. Між тим, скидати з рахунків, а тип паче свідомо ігнорувати, мусульманський варіант цивілізаційного позиціонування України є значним недоліком, який у майбутньому може спричинити чималу проблему.

Будемо відвертими, іслам (традиційний мусульманський світогляд) чітко ділить світ, все людство на два табори — на «дар аль-іслам»¹⁹⁶ – країни, де вже панує «істинна віра» і «дар аль-харб»¹⁹⁷ – землі та народи, які ще треба

¹⁹⁵ Цит. за: Лосев Ігор. Коли виростуть «драконові зуби»? // День. – №14. – п'ятниця, 28 січня 2011.

¹⁹⁶ Дар аль-іслам — «мусульманський світ», «земля ісламу», «земля покірності» — словом, вся територія, де панує іслам, де діє мусульманський релігійний закон і де політична влада перебуває в руках мусульман.

¹⁹⁷ Дар аль-харб — «дім війни», «земля війни», «земля меча» — території, де іслам не панує (знає утисків, а чи ж не поширений взагалі). Іншими словами, поняття дар аль-харб охоплює все те, що не входить в дар аль-іслам.

до неї повернути. З огляду на останнє, наголосимо, що згідно з мусульманським світоглядом *дар аль-харб* рано чи пізно мусить бути перетворений в *дар аль-іслам*, при чому не лише шляхом добровільного навернення в іслам, але, якщо прийдеться, то й насильницькими діями (наприклад, військовими засобами чи залякуванням). І аргумент тут один: існування «дар аль-харб» є незаконним на тій підставі, що на цій території мешкають невірні — «харбі» (люди меча) і саме тому ця область повинна бути звільнена від них і перетворена в «дар аль-іслам». А оскільки не всі *харбі* добровільно приймуть іслам і, відповідно, не зникнуть самі по собі, то це цілком обумовлює необхідність війни — священної війни з невірними, джихаду. Участь в цій визвольній війні для мусульманина постає не як рекомендація, а як абсолютний, священний обов'язок і може полягати не лише у веденні бойових дій, але і в будь-якій діяльності, що зміцнює стан мусульман — створення зброї, заготівлі їжі та одягу, писанні священних книг, навчання дітей, написання комп'ютерних програм і т.д. Втім, з одного боку, незважаючи на те, що, по-перше, поруч з поняттям «дар аль-іслам» в ісламі існує інше — поняття про «дар ас-сульх» чи «дар аль-ахд» («земля мирної угоди» чи «земля договору»), а по-друге, що вірування про поділ світу на «дар аль-іслам» і «дар аль-харб» в ісламі є хоч і наріжним (знаходить відображення на рівні мусульманських політичних доктрин), проте воно аж ніяк не обумовлює якусь обов'язковість війни між ними (якраз ідея про «дар ас-сульх» і постає підґрунтям мирного співіснування мусульманської і немусульманської політичних систем, з іншого боку, так чи інакше, в той чи інший спосіб, але вся суть існування мусульманського суспільства, його основний сенс і мета підпорядковані завданню реалізації джихаду — звільнення світу від невірних, перетворення споконвічно неісламських територій на сферу «дар аль-іслам».

Офіційно віровчення про *дар аль-харб* існує і доки не відбулося якогось пом'якшення в плані його практичного застосування. Так, лівійський лідер Муамар Каддафі вважає, що жителям європейських країн слід прийняти іслам.¹⁹⁸ А президент Ірану Махмуд Ахмадінеджад прямо зауважує, що світовий тріумф ісламу станеться ще до кінця ХХІ століття. Першочергово ставка здійснюється на ті країни (точніше на ті території), які мусять бути «ісламізовані» в першу чергу, оскільки там релігія Пророка колись в історії домінувала, а це чималий простір — від Піренеїв до Центральної Азії і від Уралу аж до Мадагаскару. А оскільки південно-східні терени України також входять у цей історичний ареал ісламу, то, незалежно від нашого бажання ми, рано чи пізно, опинимося на ще одній лінії міжцивілізаційного суперництва.¹⁹⁹

Передусім тут йдеться про Крим. Слід визнати, що цей півострів на мапі України є такою собі територію поєднання непоєднуваного — специфічного

¹⁹⁸ Ислам должен стать религией всей Европы, считает Каддафи // Интерфакс-Украина: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.interfax.com.ua/rus/main/47002/>

¹⁹⁹ Вознюк Петро. Ісламський вектор України // Молода нація: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://moloda-naciya.smoloskyp.org.ua/?p=123>

існування несумісних ні в етнокультурному, ні в релігійному, ні в політичному, ні в мовному сенсі осіб: з одного боку, на кримських теренах мешкають громадяни України, що в політичному сенсі ідентифікують себе з Росією, а в етнічному є більше представниками «нової спільності людей — радянський народ», ніж росіянами, а з іншого боку, півострів населяють кримські татари як споконвічні представники цієї території. Якщо перші налаштовані антиукраїнськи — ностальгують за поверненням ССРСР і водночас прагнуть приєднання Криму до Росії, то кримські татари у переважній своїй масі є україноцентричними.

«Специфікою Криму є те, що в радянський час тут вдалося створити так званий радянський народ. Проводилася цілеспрямована політика радянської влади, радянського керівництва, коли переселяли сюди специфічний контингент населення: ідеологічно випробуваних людей, колишніх радянських військовослужбовців, або кагебістів, або колишніх міліціонерів, чи представників колишньої радянської еліти — директорів заводів. ... Просто так переїхати до Криму було неможливо. Таким чином формувалося населення Криму, виховувався радянський народ, російськомовний».²⁰⁰ Ставлення кримських татар, на відміну від проросійського (прорадянського) населення Криму, кардинально протилежне. Так, перший заступник голови Меджлісу кримськотатарського народу Рефат Чубаров зауважує на наступному. «...Кримські татари є свідомими у підтримці незалежної України та виступають проти будь-яких сепаратистських рухів».²⁰¹ Незважаючи на те, «що значна частина українського політикуму так і не усвідомила важливість не тільки своєчасного, але й справедливого вирішення кримськотатарської проблеми. В той же час, ми розуміємо драматичність сучасного етапу розвитку Української держави, який характеризується тим, що власне в українському середовищі все ще зберігаються сили, чії зусилля по своїй суті є антиукраїнськими. Скажімо, чи можна чекати розуміння проблем кримських татар з боку тих політиків, які виступають проти визнання ОУН-УПА? ... Ми вітаємо прагнення України до входження в Європейський Союз та НАТО. Причини також очевидні — такі кроки України сприятимуть вкоріненню в українському суспільстві принципів демократії та загальноприйнятих стандартів у сфері прав людини та народів».²⁰²

Втім, з метою активізації антиукраїнських сценаріїв як серед проросійського населення, так і серед кримських татар ззовні України під виглядом релігійних віровчень підкидають відверто антиукраїнські погляди. Якщо для російськомовних цю справу виконують російські емісари — представники російських та проросійських політичних проектів, а також

²⁰⁰ Крим — внутрішня проблема України та об'єкт геополітичної гри // УЖ. Український журнал. — 1/2008. — С. 47.

²⁰¹ Рефат Чубаров: «...Чи можна чекати розуміння проблем кримських татар з боку політиків, які виступають проти визнання ОУН-УПА?» // УЖ. Український журнал. — 1/2008. — С. 18.

²⁰² Там само. — С. 19.

російське православ'я, рупором і виразником політичних настроїв якого є його православні братства, то серед кримськотатарського населення антиукраїнську позицію прагнуть нагнічувати емісари, приміром, з Саудівської Аравії чи Лівану, інших арабських країн, зокрема з Туреччини, яка традиційно бачить Крим частиною своєї території (колись Османської імперії). Більше того, відомими фактами є й такі, що під виглядом ісламських місіонерів діють вакхабіти: сіючи розбрат, поширюючи екстремістські та сепаратистські настрої, в такий спосіб здійснюється спроба затягти кримських татар, а разом з ними й Україну, в площину антиісламського протистояння з тим, щоб під цим приводом можливо розв'язати на нашій території джихад. Ми вже не говоримо, що й між кримськими татарами і проросійським населенням не рідкими є конфлікти, які хоча й носять зазвичай «земельний» і «побутовий» характер, проте легко можуть перерости в міжетнічний чи міжрелігійний конфлікт. На щастя, більшість кримських татар не підтримують релігійних радикалів ззовні, не декларують антиросійські гасла. Чого аж ніяк не можна сказати про тих кримчан, які називають себе росіянами (чи взагалі «радянськими людьми») і прагнуть, щоб Крим став російською територією. Глава кримсько-татарського меджлису Мустафа Джемільов наголошує, що «радикальні мусульманські угруповання – не властиві для Криму, не відповідають традиційному Ісламу в Криму, привнесені ззовні. ... Більше 20 років жодного терористичного акту з боку кримських татар не було. Але комусь, напевно, дуже хочеться, щоб Крим теж став гарячою точкою».²⁰³ Більше того, М. Джемільов нагадав, що заявами про можливість терористичних атак з боку кримського ісламізму кишить російська преса. Криму пророкують долю Чечні, а іноді й Косово. Але Джемільов нагадав, що татари проголосили принцип ненасильства. Приводом для обговорення можливості терактів у Криму став вибух у Домодедово, а також заяви з боку президента Чечні Рамзана Кадірова про те, що на півострові вакхабітів і терористів більше ніж у Чечні. До того ж, недавно у ЗМІ пройшла інформація про те, що показово затримані у Криму в 2009 році нібито прихильники угруповання «Ат-Такрір-валь-Хіджра» були відпущені на свободу.²⁰⁴ «Навколо цього було дуже багато шуму, але, наскільки мені відомо, ці люди вже звільнені. Яких-небудь доказів того, що вони готували терористичний акт, мабуть, не знайшли», – сказав із цього приводу Мустафа Джемільов.²⁰⁵

Меджліс кримськотатарського народу обнародував постанову «Про діяльність партії Хизб-ут-Тахрір та інших радикальних організацій і сект, і її згубні наслідки для кримсько-татарського народу», в якій оцінив дії «хизбів»

²⁰³ Архипова Елена. Джемилев уверен, что радикальный исламизм не свойственен крымским татарам // Бэгнет. – 29.01.2011: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bagnet.org/news/summaries/ukraine/2011-01-29/103327>

²⁰⁴ В Крыму ликвидирована банда, «которая планировала «Джихад», - Главк милиции // QHA. Агенство «Крымские новости». – 2009-10-06: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.qha.com.ua/haber.php?id=56286>

²⁰⁵ Там само.

як «відверто ворожі» й закликав місцеві органи самоврядування кримських татар і мусульманські громади активно протидіяти їх діяльності. «На момент формування кримсько-татарського народу в Криму закріпився сунітський іслам ханафійського толку. Впродовж століть кримсько-татарський народ свято шанував свою релігію і традиції. Навіть у період депортації, не зважаючи на панування комуністичного атеїзму, наші люди похилого віку зберегли традиційний для кримських татар іслам. І весь цей час вдавалося уникнути проникнення в релігійні переконання кримських татар ідей різних сектантських організацій», – йдеться у постанові, текст якої публікує тижневик «Авдет». Натомість «члени Хизб-ут-Тахрір стверджують, що традиційний іслам, який сповідують кримські татари, неправильний, тобто, наші предки глибоко помилялися. Це не може не викликати природного обурення віруючих кримських татар».²⁰⁶

Говорячи про іслам, зважаючи на той факт, що ця релігія стає все дедалі популярнішою серед української інтелігенції, студентства і взагалі молоді²⁰⁷, цілком природно задатися такими питаннями:

- ✓ чи зможе іслам колись стати проукраїнським?
- ✓ чи зможе він увібрати в себе традиційні українські національні, етнокультурні риси?
- ✓ чи зможе він, поруч з традиційним українським християнством, стати в майбутньому традиційною релігією українців?
- ✓ чи зможе іслам колись взагалі стати українцеві рідним по його національному духу?

Без відповідей на подібні питання іслам буде рідним в Україні лише для кримських чи волзьких татар як громадян України, а також для тих українців, які стаючи мусульманами, так чи інакше, але починають ідентифікувати себе в універсальному, чи радше космополітичному, сенсі зі світовою

²⁰⁶ Меджлис издал постановление о пагубности «Хизб-ут-Тахрир» для крымских татар // Российское информационное агентство «Новый Регион». – 12.08.10: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nr2.ru/crimea/296178.html> (також див.: Меджлисовские СМИ призывают крымских татар не брать в руки газету «хизбов» // Там само. – 15.09.10: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nr2.ru/crimea/300569.html>).

²⁰⁷ Як правило, існує п'ять основних причини, за якими українці приймають іслам: перша — розчарування в традиційному православ'ї (і загалом в християнстві); друга — формалізм церковного життя; третя — з одного боку, відірваність християнського віровчення від запитів сучасного віруючого, незрозумілість обрядів, яких занадто багато в християнстві, а з іншого боку, розуміння ісламу передусім як способу життя з чіткою і водночас строгою системою морально-етичних настанов; четверта — відсутність любові Христової і, як наслідок, конфесійної злагоди між християнами; п'ята — уможливлення в ісламі прямих (без посередника) відносин віруючого з Богом (Аллахом), відсутність якоїсь «касти» священнослужителів як представників Бога на Землі; шоста — на відміну від християнського віровчення ісламське є «простим», зрозумілим; і сьоме (стосується жінок) — одруження на чоловікові-мусульманині.

мусульманською спільнотою (у цьому відношенні іслам надто подібний до протестантизму, який здебільшого не пов'язує себе зі сферою етнічного, а то й прямо виступає проти неї, бо ж засуджує поділ людства за етнонаціональними ознаками, є виразником універсального, космополітичного християнства). Задаємося цими питання не випадково, адже «національно-релігійне життя формує національно-релігійну свідомість, яка охоплює основні компоненти: культуру, мову, звичаї. ... Згідно з релігійними уявленнями утворюються національно-релігійні традиції як форми спадкоємності у життєдіяльності нації. Так, наступним поколінням передаються усталені й унормовані традиційні й культурно-побутові цінності: норми поведінки, звичаї, обряди, ідеї, моральні установки тощо. Історичний взаємозв'язок національного і релігійного як домінуючих у суспільстві елементів сприяв формуванню народно-релігійних традицій, на базі яких складалося бачення світу, вироблялася специфіка укладу життя нації на всіх етапах її розвитку. Отже, національно-релігійні традиції будь-якого народу є важливим елементом національної культури, оскільки охоплюють символічні й чуттєво-наочні форми, а їх регуляторна функція впливає на формування ціннісної орієнтації, вироблення художнього смаку, норм і правил поведінки».²⁰⁸

Тримаючи ці зауваги за основу, ми й задумуємося наскільки (як, яким чином і якою мірою) іслам зможе стати українцеві рідним, перетворитися з часом з «чужої віри» на традиційну релігію. Нас до цього спонукає й те, що в Європі християнство здає на користь ісламу свої позиції: на фоні ісламу воно виглядає якимсь слабким, непереконливим, відірваним від людини. Боятися ісламу немає чого. Як бачимо і в релігійному світі наявна не лише еволюція, а селекція. Тому, якщо християнство сьогодні нездатне захищатися, якщо воно й надалі буде декларувати, що його сила в слабкості, у непротидії, бо ж часто відсутність чинити опір у християнстві постає чи не, як найбільша чеснота²⁰⁹, то воно ризикує вже до кінця XXI століття якщо й не зникнути з релігійної мапи світу, то, принаймні, втратити авторитет, стати непопулярним.

Слід визнати, що європейський континент все більше ісламізується. Це факт, це та реальність, якої не можна не помічати. Можливо з часом Європа стане мусульманським континентом. Але, на нашу думку, це буде зовсім інший іслам, бо ж вже зараз ми бачимо, що ісламізуючи Європу водночас і сам іслам, якщо можна так сказати, «європеюється», стає «європейським ісламом». Прикладом поєднання українського національного й ісламу (здавалося б на перший погляд, несумісних речей) постають наступні поетичні рядки, автором яких є полтавець Р. Кульчинський з УНА-УНСО.

²⁰⁸ Поняття культурної ідентифікації // Культурологія: теорія та історія культури. Навчальний посібник. – К., 2004: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-1124.html>

²⁰⁹ «А слово Писання, що його він читав, було це: Як вівцю на заріз Його ведено, і як ягня супроти стрижія безголове, так Він не відкрив Своїх уст! У приниженні суд Йому віднятий був, а про рід Його хто розповість? Бо життя Його із землі забирається...» (Дії 8:32,33).

Нація моя, мій іслам*Сл. і муз. Р.Кульчинського*

Прийди до нас пророк Магомет,
Відкрий людям очі.
Вони забули, що таке меч,
Мови урочі.

Дзвін копит,
Зброї блиск,
Сурм звуки співочі,
Кров невірних — до раю шлях,
Де немає ночі.

Приспів: 2 рази
Нація моя — мій іслам,
Нехай скажуть люди — "магометан",
Нація моя — мій іслам,
На поталу невірним його не віддам!

Ми збудуємо замок,
Де кінь впаде.
Фортецю надії,
Жодна навала не пройде,-
Розіб'ється в стіни її.

Мури міцні,
А в них тіла -
Бандерівські кості.
Сонця в небі зелений стяг,
Ми зів'єм на помості.

Приспів: 2 рази
Нація моя — мій іслам,
Нехай скажуть люди — «магометан»,
Нація моя — мій іслам,
Слава героям! Смерть ворогам!
[або - "Честь Україні! Смерть ворогам!"].²¹⁰

²¹⁰ Кульчицький Р. Нація моя, мій іслам // Politiko: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://politiko.ua/groups/talk_topic?id=396

Як бачимо, це, по суті, гімн ісламу від українських націоналістів — «Пророк Магомет»²¹¹ чи в інших варіантах назви — «Нація ісламу»²¹² чи «Нація моя, мій іслам» (вірш автор поклав на власну мелодію, яку виконав полтавський гурт «Дельтора»). Назагал же дослідження ісламу в Україні, зокрема ісламського фактору впливу, імпорту ісламської ідеології є все ж темами для окремого дослідження.

В контексті параграфу можна ще було б зауважити і на китайському, індійському, ізраїльському напрямках імпорту до України релігійних потоків. Проте вони не такі значні в загальноукраїнському вияві і носять локальний характер. Такі течії, як то китайського походження «фалуньгун», індійського «кришнаїзм» (деякі інші, засновані на традиціях індуїзму чи буддизму) є новітніми релігійними рухами і на релігійній мапі України є практично непомітними, оскільки мають невелику кількість своїх послідовників.

Важливим чинником етнонаціонального становлення того чи іншого народу постає не лише процес постійної його етнізації, тобто його постійного вкорінення, закріплення, зрештою, самоусвідомлення себе як народу, як нації, а водночас і процес етнічної акультурації — зміни культурної доміанти, коли в період тривалого контакту двох чи більше етнічних спільнот вони втрачають власні окремі культурні риси та запозичують ці риси в інших спільнот. Це особливо помітно в багатонаціональних державах, де під впливом культури домінуючого етносу інші етнічні групи втрачають специфічні риси. Зокрема, це відбувалось у Російській імперії, СРСР, США, Канаді, Австралії та деяких інших поліетнічних країнах.²¹³ Однак говорити про якісь позитиви процесів акультурації в Україні навряд чи приходиться. Та що там казати, коли й сам процес етнізації українського народу в Україні й понині відбувається в жорстких рамках водночас і радянського чи більшовицького, і сучасного ліберально-європейського розуміння української нації, який і в першому, і в другому випадках витлумачує український народ у вихолощеному від етнічного наповнення значенні, тобто бачить його в суто політичному спектрі (якщо не сказати — в спектрі різного роду російських політичних програм і проєктів, головним з яких постає проєкт «русского мира»). «...В будь-якій країні такі антидержавні організації і партії як «Антифа», «Русский блок», Прогресивна соціалістична партія Наталії Вітренко, «Объединение православных христиан» під проводом російського фашиста батюшки Каурова та Комуністична партія, яка знищила мільйони українців, були б заборонені, а їхні лідери стали б перед судом — за підривну діяльність на користь іншої держави (а в Україні вони легально існують, більше того — за свою антиукраїнську діяльність їх лідери отримують вищі церковні та державні

²¹¹ Кульчицький Р. Пророк Магомет // Українські пісні: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pisni.org.ua/songs/2191716.html>

²¹² Кульчицький Р. Нація моя, мій іслам // Politiko: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://politiko.ua/groups/talk_topic?id=396

²¹³ Етнонаціональний культурний процес: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.textreferat.com/referat-14232-2.html>

нагороди України — П.П.). Будь-яка демократична країна Європи на своїй території такої ворожої сили не допустила б. Тільки в Україні, де керують не патріоти, а малороси, такі ворожі організації почуваються досить привільно».²¹⁴

«Отже, ясно, як Божий день: якщо ми хочемо мати самостійну державу, а не територію, якщо ми хочемо мати український народ, а не населення, Україні потрібна національна державна ідеологія як система політичних, економічних, правових, філософських, моральних, естетичних поглядів — невід'ємна складова частина суспільної свідомості, своєрідний компас державотворення. У нас є що покласти в основу державної ідеології: це — тисячолітні традиції та звичаєвість українського народу, це — життя і творчість його Апостола Тараса Шевченка, це, зрештою, — воля українського народу, однастайно висловлена на референдумі 1 грудня 1991 року і спрямована на побудову незалежної, самостійної, суверенної, соборної Української держави. На жаль, за десять років такої ідеології не створено. Не тому, що наша політична еліта недолуга, а тому, що вона не патріотична. Тим, хто нині керує державою, національна ідеологія не потрібна. А тих, кому потрібна, до влади не допускають. У цьому якраз і полягає одна з найсильніших і найруйнівніших антиукраїнських тенденцій в Українській державі. Тому сьогодні доречно нагадати всім: воля народу є священною, вона не може ігноруватися, тим більше перекреслюватися чи переглядатися жодним, хай найвищим, законодавчим чи виконавчим державним органом, жодною політичною партією, громадською організацією чи населенням окремого регіону. І заради майбутнього нашої держави і нашого народу треба законодавчо тепер закріпити результати референдуму, якщо цього не було зроблено по гарячих слідах, передбачити кримінальну відповідальність за порушення волі народу. І будь-які дії, що йтимуть всупереч цій волі, треба розцінювати як антинародні, антидержавні і такі, що стоять поза законом».²¹⁵

Загалом наявною є проблема: якщо збереження національної культури можливе за умови повернення до культурного надбання минулих поколінь, то якою мірою і чи взагалі можливою є активізація в українському просторі таких конфесій і рухів, доктрини яких часто-густо є або вихолощеними від етнічних елементів, бо ж засновані вони на універсалізмі й космополітизмі або ж орієнтовані на російське, і то не лише релігійно-духовне, а й на культурне і головне — православно-державно-політичне середовище Російської Федерації? Чи можна взагалі повернути український народ до свого етнокультурного коріння, коли, з одного боку, насаджають глобалізаційні процеси, що вибивають з-під ніг етнічну автентичність, відчуття національної гордості, а з іншого —

²¹⁴ Пилипів Василь. На нашій славній Україні, на нашій — не своїй землі // Вільне життя плюс. — №38 (15046). — 20.05.2009.

²¹⁵ Карпенко Віталій. Антиукраїнські тенденції в українській державі. Відсутність державної ідеології // Українське життя в Севастополі: [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrlife.org/main/karp/without.html>

активні проросійські настрої, які, як ми вже зазначили вище, можуть змалоросійшити українців?

Справді, з одного боку держава мусить бути уважною до появи різного роду нових релігійних рухів, але поруч і до тих ідей, тих віровчень, які обстоює та чи інша традиційна конфесія, мусить регулювати ті ситуації, реагувати на ті випадки, якщо якісь заходи чи проповіді є прямо неконституційними — є антиукраїнськими за змістом, за своєю суттю. Обстоювання «нейтральних», універсалістських чи російсько-православних поглядів щодо держави і нації в межах релігійних систем (та й не тільки) означає, по суті, обстоювання антиукраїнської позиції, а це — злочин. Допоки віруючі тієї чи іншої конфесії будуть обстоювати позицію нехтування українською етнонаціональною сферою, зневажати національно-релігійні традиції, загалом традиційну сферу духовного буття українців, ці спільноти не будуть українськими. Орієнтація на Україну, на українськість, зрештою – на український народ, повернення ідеологічного, світоглядного вектору із-за меж України в Україну – ось той і ключ, і механізм, який перетворює будь-яку чужинську релігію на українську за змістом. Сила України проти імпорту чужинських світоглядів, проти експансії різного роду антиукраїнських світоглядів, засилля «чужих» світоглядів, зрештою проти глобальних загроз сучасності в нас самих — в українському суспільстві, в українцях, в всьому тому, що є «нашим», «рідним», що робить нас українцями, вирізняючи нас від інших націй та етносів, дає нам оригінальності, автентичності, унікальності.

5. Релігія і проблеми національної і духовної безпеки України

Релігія в контексті національної і духовної безпеки будь-якої країни, зокрема і України, – проблема, яка була і залишається однією з актуальних і важливих у своєму теоретичному і практичному вимірах. Вона має довгу і складну, сповнену драматизму історію у своєму розвитку, формах вияву і вирішення.

Історична пам'ять, яка увібрала і систематизувала всю сукупність розмаїття буття (в т.ч. й релігійного, духовного) тієї чи іншої країни, постає екстраординарним підтвердженням і нагадуванням про ті складні колізії, суспільні негаразди, ворожнечу, детермінованих релігійними чинниками, які несли небезпеку, загрози для соціуму окремих націй, народів, держав. Такі процеси, які часто були спричинені міжконфесійною, етноконфесійною нетерпимістю, виявами ксенофобії та напруженням у міжконфесійних, міжцерковних відносинах, втручанням у релігійні процеси внутрішніх і